

AURINKO

AURINKO

Jyri Vartiainen

P
O
E
S
I
A

Poesia, Helsinki

Kiitos Kaisa Kärki, Kristian Blomberg, Olli-Pekka Tennilä

© Jyri Vartiainen 2016

Kansi: Olli-Pekka Tennilä

ISBN: 978-952-305-058-7

ISBN: ISBN 978-952-305-059-4 (pdf)

Painopaikka: Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi 2016

Soitin noihin aikoihin auringolle. Tiesin sokeutuvani mikäli jatkaisin, mutten voinut päästää irti saksofonista.

Eräänä aamuna heräsin lasten askeliin. He juoksivat ikkunaan. Ulkoa kuului taajuus, joka halvaannutti viiltävyydellään. Se oli Gabrielin varoitus, äänen ja voiman Hengen.

Muistin taas Ilmestyskirjan, kuinka Jeesus saapuu terävän miekan kera.

Olkaa valmiit. Kaikki tulee tapahtumaan nopeasti.

— ALBERT AYLER

I

Kämäräinen oli vetäytynyt makuuhuoneeseen tarkastelemaan kuivattuja perhosia. Hiljaista kuin ruostuneessa putkistossa. Silti kummallinen sairauden tai tapaturman tuntu, hän ajatteli.

Kirjahyllyt kiersivät tuvan seiniä, nurkassa oli musta nahkasohva ja sen vastakkaisella seinällä taulutelevisio, joka peitti vanhan maatalon huonokuntoiset hirret. Tuvan ja kammarin välissä avautui kapea käytävä, jonka toisessa päässä oli keittiö, toisessa kirjoituspöytä, entisten asukkaiden taakseen jättämää omaisuutta. Keittiö oli pimeä ja sotkuinen, kirjoituspöydän päällä lojui vanha lankapuhelin sekä pölyisiä kirjekuoria.

Tytti sulki television ja meni keittämään kahvia. Hän näki pöydälle jätetyn lankun, joka oli täynnään mustuneita perhosia. Kämäräinen oli kuivattanut hyönteisiä sähköuunissa ennenkin, mutta eräänä iltana hän oli keillut leivinuunia arvioiden lämpötilan pieleen. Neljän, viidenkymmenen asteen sijaan uunissa oli tukalampaa ja kun Kämäräinen kiskoi lankun uunista, perhoset olivat tummuneita ja niiden tuntosarvet olivat katkeilleet.

Rypistyneet siivet näyttivät irronneitakin inhottavammilta. Tytin mieleen palautui muistikuva tiaisesta, joka oli juuttunut koulun ilmastointikanavaan. Siipien lepattava ääni jatkui ja jatkui, kunnes lintu uupui. Ei se kuollut, jähmettyi vain hetkeksi aloittaakseen jälleen räpistelynsä.

Tytti nosti kahvipaketin kasvojaan vasten, hengitti syvään sen hajua. Hän vilkaisi vielä kerran perhosia ja kiljaisi: ”Tuu siivoamaan jälkes. Tää on ku keskitysleiri.”

Kämäräinen laski suurennuslasin pöydälle ja meni keittiöön. Hän hymähti perhoset nähdessään, avasi roskakorin ja kopautti lautaa niin että hyönteiset putosivat pussin pohjaa kohti. Niiden toisistaan erkaantuvat osat sekoittuivat muihin roskiin, ruoantähteisiin ja suodatinpusseihin.

Kämäräinen omisti ennen heidän maallemuuttoaan antikvariaatin. Siitä se kirjojen määrä johtui. Vuosien kärvistely yrityksen kanssa oli vienyt hänet pisteeseen, jossa isän perintö tuli helpotuksena. Kämäräinen oli kylästynyt ravaamaan pankissa, kyllästynyt rupattelemaan typerien, yksinäisten kanta-asiakkaiden kanssa.

Pariskunta ei tiennyt riittävästi Kämäräisen perheen varoilla ostetun maatilan vaatimista töistä. Asuinrakennus oli ulkovajan kanssa maalattu aikoinaan punaiseksi, mutta väri oli alkanut rapista pois molemmista. Pelto oli hoitamaton ja kuivettunut, pihapiirin ruohikko kasvanut niin pitkäksi että se alkoi muistuttaa taloa ympäröiviä heinikoita.

Perhosia oli kansioissa, lipastoissa, pöydillä. Kauneimmat oli ripustettu makuuhuoneen seinälle punaisen ryijyn

viereen. Tyhjät hillopurkit odottivat sisälleen uusia hyönteisiä ja etyyliasettaattia, leivinpaperia käytettiin siipien levitysluokkana, ohuita hyönteisneuloja kiinnittämiseen.

Niiden lisäksi oli vihkoja, Kämäräisen sinisiä muistivihkoja. Niitä lojui kaikkialla ja ne olivat täynnä rumaa neliskanttista kirjoitusta. Ne jatkuivat sivu sivulta katkeamattomana verkostona, jota Kämäräinen katseli kaukaa niin ettei tarvinnut kajota virkkeiden sisältöön.

Tytti kuuli rapinaa vihkojen ja hyönteisten keskeltä, meni makuuhuoneen oviaukolle.

”Etelänkeltaperhonen, tähän on yks sun suosikeista eikö vaan? Pitävät siipiään yhdessä kun lentävät. Mahdoton tutkia jos ei oo valmis pyydystämään yhtä.”

Tytti ei vastannut. Hän meni sängylle ja katsoi ylös, muisti laskeneensa kattojen puisia paneeleita lapsena. Kaikki lapset numeroivat katulamppuja autolla ajaessa. Niiden valot menivät syvälle harmaaseen aineeseen. Tytti muisti irrallisia nimiä vailla osoitetta: etuaivot, otsalohko, tyvitumake. Hän ei kyennyt paikantamaan tarvittavia alueita.

Kämäräinen nosti nykäisten housujaan ja laskeutui Tyttin päälle, joka tunsi miehen päivän paisuttaman vatsan. Konkurssi ja epäonni ovat tehneet sinne pesänsä, Tytti ajatteli. Hän yritti vilkaista Kämäräistä silmiin, mutta miehen katse siirtyi nopeasti takaisin perhosiin, pöydällä lojuviin rojuihin.

Tytti itse oli aina ollut ruipelo. Hän oli vasta parina viime vuotena huomannut liikunnan puutteen ja keskiluokkaisen ravinnon vaikutuksen. Se meni reisiin ja parkaroihin ja se meni nopeammin kuin hän osasi odottaa.

Vihreiden silmien alapuolelle oli alkanut ilmestyä ryp-
pyjä, iho vääntyi kevyesti aalloille, otsan viivat juurtuivat
puukolla vedetyiksi viilloiksi. Ainoastaan tummanruskea
kihara tukka oli ennallaan.

Tyttö työnsi Kämäräisen kauemmas, huomasi että
miehelle oli kehkeytynyt pahannäköiset silmänaluset. Ne
olivat kuin palaneiden perhosten siivet. Ne kertoivat
enemmän kuin hailakan siniset silmät, pöhöttyneet ras-
vaiset posket ja harvaksi käynyt vaalea tukka.

Tyttö ajatteli valoa, joka vei yön Kämäräiseltä. Se oli
erilainen valo kuin kaupungissa, mutta ankara yhtä lail-
la. Kesävalo. Maalaamisen valo. Ei siitä riittänyt kuin yh-
delle. Ei sen alle mahtunut kukaan muu kuin Tytti.

Varjot laskeutuivat hopeiselle päiväpeitolle kaihtimi-
en silpomina. Kauempaa kuului naapurin auton hurina.
Tytti sulki suuret silmäluomensa hitaasti kuin hämärää
sykkyrälle pakeneva kukka, muisti sitten kahvin. Hän
nousi ylös, tarjosi kätensä avuksi miehelleen.

*

Kämäräinen harhaili pihamaalla. Hän tutki istutuksia,
kasteli kuihtumaisillaan olevia viherkasveja, heitti raakoja
pihlajanmarjoja kielen alle. Katse ei pysähtynyt. Se liik-
kui esineestä toiseen esineeseen, puusta toiseen puuhun
hermostuneesti.

Osa ulkovajan laudoista repsotti irrallaan. Kämäräinen
tunnusteli puun säikeitä, irrotti tikat yksitellen ladon tau-

lusta ja heitti. Tikkojen päät tuntuivat yhä teräviltä, mutta kun ne osuivat tauluun, ääni oli pehmeä ja vähän märkä. Kaikki sateiden kastelemat tikkataulut kuulostavat juuri tällaisilta, Kämäräinen ajatteli kävellessään Tytin luo.

”Kuinka monta kertaa mun pitää sanoa tästä? Älä liiku kivien lähetyvillä, kun mä maalaan. Varjot vääristää, kaikki menee päin helvettiä, jos ne tulee sotkemaan mun värit”, Tytti tiuski, huitaisi kädellään varjon mustamaa nurmea.

Kämäräinen potkaisu tyhjenneen jalkapallon niin etäälle kuin jaloista lähti, meni takaisin kuistille. Naisen kasvot olivat kireät, kuin naamio.

Kissakin oli oppinut väistämään Tytin kaukaa. Sitä oli tartuttu niin monta kertaa niskavilloista, ettei se enää erehtynyt työn alla olevien kivien tielle. Miten se luimisteli, kulki ulkorakennusta vasten kiehnäten Kämäräisen luo. Siihen se kápertyi, vaikka liikeradat näyttivätkin siltä että sillä oli pikemminkin kutina kuin hellyyden kaipuu.

Kämäräinen vilkuili ruostunutta moottorisahaa ulko-vajan edustalla, sen kapeaa teräketjua. Vaja lepäsi vinossa epätasaisten kivien päällä, joiden alta sisiliskot tulivat aurinkoon makaamaan. Nytkin näkyi yhden häntä ovi-aukon kupeella.

Tytin kivet eivät kannatelleet asumuksia. Ne leijuivat irrallisina keskellä pihaa. ”Kun minä maalaan, kivet pienenevät ja alkavat erittää jotakin nesteen kaltaista niin kuin ne antautuisivat. Kevyet kevyet kivet. Ilo. Sinä olet valinnut perhoset, koska ne ovat raskainta ja surullisinta, mitä luonnolla on tarjota.”

Aurinkoja, kiviin oli maalattu aurinkoja. Tuoreet värit

valuivat kuin verenvuodatus. Punainen, keltainen, oranssi, ruskea ja musta, häijyn sävyinen musta, joka upposi kirkauteen nostaen sen esiin entistä hehkuvampana.

Päänsärlyn, huimauksen, hulluuden kivet, Kämäräinen kirjoitti.

Nurmikko täyttyi tyhjästä maalipurkeista. Ne ulottuivat kuistille saakka, Kämäräisen paljaiden varpaiden juurelle. Tytti halusi nähdä työnsä jäljet, ”kuolleeksi koivet purkit”, kuten hänellä oli tapana sanoa.

Piha oli kuin myrskyn jäljiltä, kuisti ainoa pelastusvene, sokea piste, johon kivet eivät yltäneet. Ensimmäisinä kesinä oli vain muutama murikka, muutama purkki. Nyt ne sikisivät kuin myrkyllisestä lähteestä, valtasivat neliöneliöltä yhteisen tontin.

Tuhatjalkainen, Kämäräinen ajatteli, siristi silmiään nähdäkseen vaimonsa.

Nopeat liikkeet, sinne tänne sohivat haarat moninkertaistuneina, mekonriepu tahrojen peitossa. Maalien alle peittyvä ruohikko oli kuin nuotion jäljiltä, ruskea ja elottomaksi talsittu.

Kämäräinen nosti tulitikun tupakkaansa vasten, ajatteli päivien ja öiden pituutta, vääjäämättömyyttä.

*

Helle oli tuonut raskauden viinimarjapensasiin. Ne ovat pirun marjoja, Kämäräinen tapasi sanoa. Pihakaivoa ja perunakellaria eivät enää edellisenkään asujat käyttäneet,

mutta Tytti ja Kämäräinen olivat halunneet säilyttää molemmat.

Auton ikkunat ja ovet olivat levällään, rottelossa ei ollut ilmastointia. Kämäräinen kantoi banaanilaatikoita etupenkille. Hän oli lähdössä kaupalle ja ostaisi mahdollisimman paljon kerralla, sillä kylällä ei tehnyt mieli vierailla usein.

Radio lävähti päälle moottorin käynnistyessä, mutta Kämäräinen sulki sen saman tien, painoi kaasupoljinta paljailla varpaillaan. Tie oli huonokuntoinen ja kapea. Hiekka pölyysi ja mikäli näkyi vastaantulijoita, vauhtia tuli hidastaa, jotta ohitus onnistui.

Kämäräinen näki sateen mustaamat, lyhyhistyneet ladot. Hän kuvitteli mielessään tulen, palavat laudat ja hirret. Kämäräinen ajatteli Tytin kiviä, kuinka tulikaan ei onnistuisi niitä kadottamaan. Hän ajatteli kaikkia niitä ladossa roikkuvia kankaita, jotka alkoivat muistuttaa laajenevaa eläinlaumaa.

Kaupan terassilla notkuivat tutut naamat. Liukuovista kuului nitinää, pakasteosaston viileys meni avonaiseen nilkkoihin. Kassojen edustalla myytiin tulppaaneja. Jos veisi kimpun Tytille, Kämäräinen tuumi ja nosti kukat korista, päätyi lopulta vain hipaisemaan nahkeita varsia.

Ostokset täytyi kantaa autoon kolmessa erässä ja miehet alkoivat naureskella. Yhdellä heistä oli pitkä avainketju, jonka päässä roikkui pullonavaaja. Kämäräinen katsoi sen leuhkasti välkehtivää metallia, tunki äkillisen tarpeen päästä nopeasti pois paikalta.

Osa tavaroista putosi maahan, piti palata kuistin edustalle ja kyykistyä. Lyijykynä tippui povitaskusta terassin

lattialautojen väliin. Käsi ei mahtunut kurottamaan sitä kohti puiden lävitse.

Kämäräinen käveli autolle taakseen katsomatta, kiersi ikkunan auki ja ajoi tiehensä. Hän näki sivupeelistä, kuinka ne osoittelivat sormin. Hän kuvitteli mielessään hohtosinisiiven kylmät värit, avasi hansikaslokeron ja heitti tulitikkuaskin sen perälle.

Kotona Tytti maalasi edelleen. Kivet olivat pyöreitä ja tasaisen harmaita. Niiden pinta oli sileä ja viileä ja siihen Tytti levitti värinsä. Punaisen kanssa Tytti onnistui aina, mutta keltaiseen hän oli toistuvasti tyytymätön.

Pitäisi maalata pelkästään aurinkoja. Ei tulisi edes kokeilla mitään puhtaan keltaisen kanssa. Pelkkiä kiehuvia aurinkoja ja paljon. Kiville, kankaille, latojen seinille.

Kun toisintojen ja variaatioiden määrä kasvoi riittävän suureksi, yksinkertaisesta teemasta kehkeytyi hirviö. Tyttöä oli jo lapsena kiehtoneet suurten mattojen ja verhokankaiden toistuvat, melkein idioottimaiset kuviot, jotka alkoivat pikku hiljaa hyppelehtiä silmissä, kun niitä tarkasteli riittävän kauan.

Kun Tytti näki autosta nousevan Kämäräisen, hän havaitsi jotain vierasta tutussa hahmossa juuri toiston vuoksi. Ensimmäinen autosta nousu on vielä luonnollinen, mutta tämä jollain tapaa karmiva.

Kämäräinen kantoi ostokset keittiöön ja istahti talon rappusille, raapaisi kynnellään tupakka-askin kelmun rikki. Hän katsoi hetken hopeista käärettä, joka suojasi savukkeita. Tiiviit tupakkarivit miellyttivät. Harmitti valita niiden joukosta yksi.

Kämäräinen puhalteli savua rohtuneiden huultensa lä-

vitse, katseli Tytin ylöspäin kohoavaa mekonriepua, takamusta, reisiä, maalaamisesta mustelmaisista sääriä.

Teki mieli kajota vaimon lihaan, Kämäräinen ajatteli, yritti karistella tupakkansa tyhjään kukkaruokkuun, mutta tuhka leijaili itsepintaisesti nurmikolle.

Voikukan haituvat. Niitä on ollut lähiaikoina paljon. Nämä liitävät ihan samalla tavalla, aivan yhtä kauniisti, Kämäräinen kirjoitti, levitti sormillaan tuhkan harmautta vihkon sivuille.

Hän kuuli postiauton tulon mäen alla. Hän ajatteli pakkettiautoa ja sen oranssia. Hän ajatteli kuskia, jolla oli siniset housut ja sininen takki. Tuli mieleen terveen ihmisen uni. Jos olisikin terveen ihmisen uni. Jos olisi sininen takki ja siniset housut. Ei liian tyköistuvat vaan sellaiset vähän löysät, joissa voisi tehdä työtä.

Nuo pihan uloimmat viinimarjapensaat, niiden oksat ovat kuivuneet, pitäisi leikata mutta kun niihin on tulleet nuo äkämäpunkin turvottamat silmut. Rännit pitäisi uusia ja laittaa talvea varten ikkunoihin uudet tiivisteet. Alimmat, huonokuntoisimmat hirret täytyisi vaihtaa. Katto ja hormi pitäisi vähintään tarkistaa.

Postiauto ehti nopeasti toisaalle niin kuin se olisi ilkkunut Kämäräisen suunnitelmia. Tytin mielestä sen ainoa tehtävä oli muistuttaa heitä ympäröivästä maailmasta, että sen ainoa tehtävä oli muistuttaa, ja kun sen ääni katosi takaisin maantien äänien sekaan, maailma pienei jälleen nyrkkiin puristetuksi jyväksi.

Helle oli armottomimmillaan. Se alkoi porautua Tytin niskaan niin kuin kairoaisi siihen pientä reikää. Se tuntui ohuelta, veitsen terän tai langanpään kaltaiselta.

”Mun täytyy tehdä se kohta. Pilvet on poissa tieltä”, Tytti huikkasi hattunsa alta, vilkaisi pihakaivon viereen raahattua kiveä, jota hän ei koskaan maalannut. Sitä kutsuttiin Suureksi ja sen pinta todella kuumui tällaisina päivinä.

Tytti asetti työn alla olevan kiven pressun alle ja nosti mekkonsa liepeitä. Hän käveli helmojaan pidellen pihakaivon luo, pudotti pikkuhousut nilkkoihinsa ja potkaisi ne pois. Jalat levittäytyivät Suuren molemmin puolin.

Tytti tunnusteli käsillään kiven pintaa ja kyyristyi, laski kämmenet polvilleen. Hän kohotti kasvonsa kohti taivasta. Sieltä se tulvi mustien karvojen keskeltä valoa vasten. Neste valui kiveä pitkin kastellen lopulta helteen kuivat-taman ruohikon.

Kämäräinen ei enää nähnyt selkeästi. Hän tavoitti hymyn kareen Tytin huulilta. Kaikki muu oli sumeaa.

*

Ahvenet keräsivät väriä pannulla. Korppujauhohot olivat le-vahtaneet pöydälle ja rasvan käry leijaili keittiöstä tuvan puolelle.

Kämäräinen ripotteli suolaa, leikkasi tillin saksilla ja asetti sen kippoon perunoiden ja voin vierelle. Hän nos-ti lautaset kuivauskaapista, otti molemmille oluet ja kut-sui Tytin syömään. Tämä siirsi pensselit likoamaan, silitti keinussa loikoilevaa kissaa. Tytin hiukset olivat poikkeuk-sellisen kiharalla sinä päivänä, kuin takiaispallo.

Likaiset ruokailuvälineet täyttivät keittiön pöydän, liedien ja lavuaarin sekä osan lattiasta. Kaikkialla oli värikkäitä läiskiä, ruoan ja maalien tahroja. Maahan pudonneen vaasin lasinsirut oli lakaistu keittiön pimeimpään nurkkaan, avonainen ikkuna ei antanut tuulenvirettä. Haalistuneiden kukkaverhojen takaa kuului surinaa, joka alkoi ja lakkasi ja alkoi taas.

Kämäräinen ajatteli hakevansa sähköisen lätkän, muisti käristyneen lihan hajun, mutta välinettä ei näkynyt ja niin rutistettu sanomalehti lävähti lasiin. Se ei osunut epätoivoisesti valoa kohti pyrkivään ampiaiseen.

Tytti oli päänsä sisällä edelleen kivien luona, vaikka istui valkoisella pinnatuolilla Kämäräisen vieressä. Hän ahmi kalan nopeasti, sanoi syövänsä perunat illalla voin ja tillin kera.

Kämäräinen vilkuili käytävän läpi keinuvan Tytin perään niin kuin katsoisi aavetta tai vierasta heimoa. Paljaista jaloista kuului tahmea, melkein vinkuva ääni.

Hän laski lautaset tiskialtaaseen likoamaan ja asettui makuulle tuvan sohvalle, mutusteli ahventen jämiä. Juuri kun hän oli avaamassa televisiota, Tytin pää ilmestyi esiin ovenraosta.

”Tuus katsomaan”, se sanoi.

Kämäräinen nousi ja meni ulos, sytytti tupakkansa jo eteisessä sovittaessaan sandaaleita jalkoihinsa.

”Sun täytyy hakea mulle lisää kiviä.”

Kämäräinen tyhjensi kottikärryt turhasta tavarasta ja rullasi ne kohti pellonlaitaa. Oli niitä kiviä lähempänäkin, mutta Tytti vaati että niiden täytyi olla metsästä tai sen liepeiltä.

Kämäräinen tunnusteli kiviä käsillään, katsoi läheltä ja kaukaa, auringossa ja varjossa. Maanalainen multa oli viileää, tuli mieleen vanhempien valkoiset arkut ja niiden päälle heitetty sora.

Kun katsoi oikein tarkasti maaperää, sen pieniä löysiä oksia ja epätasaisia rihmastoja, pystyi näkemään mullan verenhimoisuuden. Sen kosteus oli upottavaa ja sen yhä tummemmaksi taittuva väri vaati jotakin itselleen. Kämäräinen ajatteli sulkeutuvaa kämmentä, nyrkkiin puristettuja sormia, jalkojen hikisiä taiteita. Hän kankesi vielä yhden painavamman kiven kärränsä ja päätti niitä olevan riittämiin, katsahti pellolle päin, muttei kestänyt ajatusta sen vaatimuksista. Oli parempi unohtaa koko asia.

Isän kuolemassa oli siinäkin puolensa. Eipähän päässyt ukko irvailemaan sanallakaan heidän tiluksiaan. Kun he asuivat vielä Tytin kanssa kaupungissa ja isä kävi heidän luonaan, Kämäräisen täytyi piilottaa Tytin maalaukset vaatekaappeihin. Peltoa he eivät olisi kyenneet isältä peittämään.

Se ilmestyi Kämäräiselle öisin. Unipellosta nousi ihmisanatomiaa uhmaavia hahmoja, *vääntyneisyyden ääniä niin kuin ruumis olisi pelkkä särkyvä nuotti.*

Kämäräinen kippasi kivet maahan ja työnsi kärrit takaisin liiteriin. Tytin silmissä loistivat ideat ja Kämäräinen koki olevansa niissä osallisena kömmähtäessään makuulle rappusille. Taivas näytti puhtaalta ja puut olivat selkeitä. Jos maaseudulla oli rauhaa, se oli muodoissa. Niitä oli vähemmän.

Kämäräisestä tuntui siltä kuin hän nukkuisi edelleen konkurssin aiheuttamaa univelkaa pois. Kun Kämäräinen

asioi pankissa noihin aikoihin, virkailijat vaikuttivat huolestuneemmilta kuin hän. Kämäräinen koki olevansa tilanteesta irrallaan, hahmo, joka kulkee virastosta toiseen.

Niin he olivat lopulta vailla yritystä. Kirjoja myytiin sisällä ja kevään tullessa ulkona puoleen hintaan, mutta eivät ne menneet kaupaksi sitenkään. Pelkkä kirjan ulkomuoto alkoi inhottaa Kämäräistä. Kun asiakas ryhtyi puhumaan antikvariaatilla leijuvasta ”ihanasta hajusta”, hänen teki mieli paeta takatilaan ja oksentaa.

Vaikeilta ajoilta tutuksi tullut katkonainen uni valtasi pikku hiljaa ruumiin, puudutti kädet ja jalat. Se oli kuin harsojen tai suurten verkkojen läpi liukumista. Miten miellyttävältä tuulen heiluttamat puut ja vaimon työskentelyn luoma kahina nurmikkoa vasten kuulostivatkaan.

Kämäräinen jäi varjoon kissansa kanssa. Tytti ja kivet hikoilivat kohtisuorassa helteessä kuin kasvit jättimäisen lampun alla. Valkoinen aurinkohattu loi kontrastin mustalle mekonrievulle. Paljaat jalat olivat multaiset ja ruohikon värjäämät.

Tytti järjesti aikoinaan paikallisia taidenäyttelyitä, jotka eivät päätyneet kahviloita ja kapakoita pidemmälle. Teoksista ei kyennyt pyytämään kunnon hintoja eivätkä ne tahtoneet mennä kaupaksi muutenkaan. Niin hän päätyi tekemään töitä puolipäiväisenä antikvariaatilla.

Välinpitämättömyys iskostui Tyttiin konkurssin myötä. Hän oli murehtinut raha-asioita Kämäräisenkin puolesta. Nyt hän ei enää uhraisi niille ajatustakaan. Ei enää yhtäkään tehtävää, yhtäkään velvollisuutta, mikä ei ollut auringon asettama.

”Se on noitunut sut. Sä oot hypnoosissa”, Kämäräinen sanoi.

”Se menee varpasiin asti.”

Siltä se näytti. Joskus Tytti jähmettyi ruohikolle ja keskeytti maalaamisen, tuijotti suoraan ylös niin että valkuaiset paistoivat. Naisen ruumis jännittyi, jalat suoristuivat hitaasti ja jalkaterät ojentuivat kukkapuskia kohti. Sitten se säpsähti, otti pensselin takaisin käteensä, työnsi aurinkohatun tiukemmin päähän ja jatkoi töitä.

Kuten niin useana aikaisempanakin päivänä, Tytti nosti kivet pressun alle ja putsasi välineensä vasta kun kuistilta illan lähestyessä alkoi kantautua Kämäräisen katkonainen kuorsaus. Hän haki keittiöstä perunan, sileli voikerroksen sen pinnalle ja hotkaisi yhdellä suupalalla.

Tytti laskeutui Kämäräisen viereen, kuunteli hetken miehen tuhinaa ja nukahti.

*

Kissa maukui kuistin rappusilla, oli jotain vailla. Tuntui siltä kuin olisi herännyt uuteen aamuun, mutta päivä ei ollut vaihtunut ja se tuntui molemmista lannistavalta.

Pariskunta istui keittiössä silmät puoliummessa. He kyselivät toisiltaan näkemiään unia, mutta kumpikaan ei oikein muistanut.

”Mustaa. Pelkkää mustaa taas”, Kämäräinen sanoi.

He olivat suunnitelleet metsäretkeä, mutta unet olivat hämärtäneet taivaan. Alkoi tulla kiire ennen yötä.

Tytti käveli metsässä aina hitaasti kuin lumon vallassa ja osa siitä tarttui Kämäräiseenkin. He katselivat jälleen pitkän aikaa hylättyjä autoja, jotka olivat alkaneet sulautua maastoon. Ruoho versoi niiden lävitse, sammal peitti istuimia. Kämäräinen ihaili pellin läpi pinnistäviä nokkosia. Niiden lehtien pienistä rei'istä pilkisti illan valo.

Autojen kattoihin oli töhritty kymmeniä nimiä. Käsi-alat näyttivät siltä kuin lapset ja aikuiset olisivat kirjoittaneet vierekkäin. Tytti oli vaatinut, että Kämäräinen kirjoittaisi allekirjoituksensa vieraiden nimien joukkoon, mutta tämä ei suostunut ja niin Tytti oli suuttumuksissaan paisuttanut omansa koko katon mitalle.

Ympäriältä kantautuvat rasahdukset olivat merkkejä, joiden aiheuttajasta ei päässyt varmuuteen. Kämäräinen muisteli kaupungin öisiä ääniä, joita kuuli kerrostalossa asuessa. Niissäkin oli usein jotain mystillistä.

Eräänä kesänä talon pihassa vieraili toistuvasti polkupyörävaras. Kämäräinen väitti kuulleensa öisin varkaan askeleet miljoonia pikkukiviä vasten, leikkurin tai sahan äänen ja sitten jälleen kivet, tällä kertaa pyörän kumien alla. Kämäräinen ajatteli varkaan helpotusta lukon murruttua, sitä, kuinka tämä tuntisi tuulen voimakkaampana kuin tullessa. Hän ajatteli siirtymän raskaudesta keveyteen niin kuin koko yö olisi pakotettu reagoimaan tihutyöhön ja sen onnistumiseen. *Juuri tämä kokonaisvaltainen muutos miljöössä vetoaa rikollisiin.*

Kaupunkien kerrostalot pyyhkiytyivät mielestä metsäautojen jäädessä taakse. Maasto vaikeutui, piti katsoa koko ajan eteensä ettei kompastu tai kasta jalkojaan laajalle ulottuvan suon sammaliin. Mieli uupui jalkojen mukana.

Kun he löysivät etsimänsä kivenlohkareen, Kämäräinen ryhtyi keräämään kapeita pitkiä risuja. Hän pudotti vitsaa muistuttavan tekeleen muovipussiin tuoreiden vattujen sekaan, tunnusteli kiven pintaa ja levitti tertut sen huipulle.

Tytti laski pakaransa kylmää kiveä vasten, alkoi hengittää raskaammin osuessaan marjoihin. Hän pyöritti lantiotaan ja nousi seisomaan takapuoli Kämäräistä kohti. Tämä kaivoi vitsan muovipussista ja läväytti voimakkaan iskun.

Tytti nousi irvistellen varpaittensa varaan, laskeutui jälleen kiveä kohti ja pyöritti takamustaan litistämässään marjoissa. Kun Kämäräinen oli tyytyväinen, hän käski Tytin laskeutumaan kiveltä ja asettautumaan nelinkontin maahan.

Oksat ja kylmänkosteaa maaperä kaivautuivat polviin ja kämmeniin. Tuuli kävi puiden latvoissa, mutta maanrajassa sitä ei tuntenut.

*

Kämäräinen kävi läpi vanhoja muistivihkojaan. Makuuhuoneen kaihtimet oli suljettu, verhot vedetty päälle niin että huoneeseen jäi pelkkä keinovalo. Ikkunalaudalle oli nostettu posliinisia norsuja. Tytin intiaanasuun puettu nukke tuijotti huoneeseen tulijoita lipaston ylimmältä hyllyltä.

Osa vihkoista oli julkisia, osaa Kämäräinen säilytti

lukkojen takana. Hän oli käynyt maalla kirjoituksiaan läpi kuin tilintarkastaja. Nyt hän luki konkurssin jälkeisiä merkintöjä ajalta, jolloin he ensimmäistä kertaa kävivät katsomassa maataloan.

Pankissa huomioni ankkuroitui virkailijan lyijykynään, punaiseen teroittimeen, jonka sisälmyksissä lyijyn jätteet uivat. Miten terävä kynä, pahempi kuin veitsi.

Jos ajatellaan tietynlaista äkillisyyttä, josta puuttuu kaikenlainen prosessinomaisuus. Nopea liikerata. Silmänräpäys.

Myrkytystila. Lyijyä koko kehon täydeltä. Se pyörähtää kädessä kevyesti, iskostuu lihaan. Pakotiet vuorattu kuin umpeen tuherretut kirjaimet.

Kämäräinen sulki vihkon ja meni keittiöön. Hän solmi lattialle levahtaneen roskapussin kiinni, suuntasi ulos. Joutaisivat roskien sekaan. Palaneiden perhosten ja märkien suodatinpussien merkinnät. Kaupungin löyhkästä ja särisevistä valoista rakentuvat vihkot.

Kämäräinen ymmärsi pussia kuljettaessaan, ettei antikvariaatin pito ollut hänelle koskaan mikään intohimo. Jopa kirjaintoan hän epäili. Meni usein kuukausia ennen kuin hän sai jotain luetuksi. Kirjat pölyttyivät nurkissa niin että ne alkoivat muistuttaa vaativia, laiminlyötyjä lapsia.

Joskus sattui eteen virke, joka sai koko kehon hetkeksi jännittymään niin että näkymä antikvariaatin ikkunasta muuttui. Noina hetkinä jokin vääntyi sijoiltaan. Kämä-

räisen teki mieli käyttää pateettista kielikuvaa, manneer-laattojen liikkumista tai jotain vastaavaa.

Mutta se oli harvinaista.

Roskapussin sisältö kävi nenään, ruohikko tuntui karhealta varpaita vasten. Kissa vastusteli hetken lähestyviä käsiä, mutta taipui sitten isäntänsä tahtoon.

Kämäräinen muisti ensimmäisen lemmikkinsä, valkeakarvaisen hamsterin, jonka silmät punottivat pahasti. Hän muisti äänen joka eläimestä lähti pään kolkatessa juoksupyörän metalliin joka yö.

Ei sitä jaksanut kauan surra. Enemmän Kämäräisen kävi sääliksi hänen lapsuuden ystävänsä, joka lavasti lemmikkinsä. Poika täytti muovikipon suklaamuroilla ja asetti vierelle vettä, änkäsi pehmolelunsa ikkunaan. Sitä sai katsella vain ulkoa, sillä ikkunasta pilkistävä turkki näytti aidommalta sieltä käsin. Kun he pojan kanssa katselivat näkyä riittävän kauan, molemmat alkoivat uskoa koiran olemassaoloon.

Kämäräinen heitti roskapussin muiden sekaan ja muistot menivät mukana. Tie aukesi taas kirkkaampana; horsmat olivat kuivuneet ojiinsa, naapurin pihasta tulvahti syreenien tuoksu.

Turuset olivat laittaneet pihansa kauniiksi. Aidan takaa näkyivät muotoon leikatut istutukset, kivistä rakennetut polut, metalliset maitotonkat sekä vanhojen moottoripyörien rungot.

Ovatpahan paskiaiset töissä raatamassa toisin kuin minä, Kämäräinen manasi. Vaikka tietenkin ne rakastivat ammattejaan, uria, joissa oli selkeä kehityskulku, sellainen, jossa pystyi vetoamaan siihen kuinka matalalta oli

aloitettu. Pikku hiljaa pohjalta huipulle, oikeutus verestä kerätylle omaisuudelle.

Kämäräinen näki itsensä savolaisena aristokraattina. Vähäiset rahat nekin isän selkärangasta kynitty. Ei mitään, mihin vedota, ei mitään, millä perustella olemassaoloaan. Kirjat kuistilla odottamassa, vaimo töidensä parissa.

*

Tytti katseli ikkunasta, kuinka Kämäräinen kulki pyyhe olalla Volvoa kohti. Kaikki autot näyttivät Tytin mielestä väkivaltaisilta. Niiden pelti kiilsikin kuin verenvuodatusta luvaten. Jos kuunteli oikein tarkasti moottorin ääntä, pystyi erottamaan, kuinka se yski ja katkeili, osoitti inhimillisyytensä kuin reistaileva sisäelin.

Kaikkiin korkeisiin ja yleviin tavoitteisiin liittyy tietynlainen väkivallan elementti, Tytti ajatteli katsoessaan kiivää. Kämäräinen koki tappion esineitä vastaan käydyssä taistelussa. Se alkoi antikvariaatin loppuvaiheilla koskettaa kirjojaankin kuin lepratautisia.

Jopa kanta-asiakkaisiin Kämäräinen suhtautui epäluuloisesti. Ne kuulemma vainosivat häntä, olivat vajaaälyisiä, joilla ei ollut muuta tekemistä kuin vieraila antikvariaatilla. Ostavat jonkun paskadekkarin vain päästäkseen lähelle, Kämäräinen sanoi.

Tytti muisti luontodokumentissa nähneensä loissien, joka tunkeutui muurahaisen aivoihin ja käskytti

sen kohoamaan suojaisaan ja korkeaan ruohonkorteen. Siellä se muni ja lisääntyi, pakotti muurahaisen pysymään aloillansa aina kuolemaan saakka.

Sitkeät eläimet vetosivat Tyttiin; loiset, hämähäkit, koppakuoriaiset. Hän muisti lapsuudestaan, kuinka naapuruston pojat olivat yrittäneet tappa puukuoriaista, jonka he olivat löytäneet räystäään alta sateen jälkeen. Kun pojat olivat hakanneet sitä aikansa kepeilläään, he vetäytyivät portaille ja odottivat. Ötökkä tuli esiin kuorensa alta ja vipelsi salamannopeasti istutusten sekaan. Se oli sunnuntai, pyhäpäivän tuntu. Tytti muisti mäntysuovan tuoksun, pihalle tuultumaan nostetut matot.

Kämäräinen oli kuullut Tytin puheet liian monta kertaa. ”Vitalismin humala, helpoin ja lapsellisin kaikista”, sillä oli tapana ivata. Pudottaessaan kampeita laiturin nokkaan hän kykeni unohtamaan tällaiset keskustelut, itsensä ja vaimonsa.

Lampi oli kesäisinä päivinäkin synkkä. Puut ja pensaat taipuivat veden ylle kuin vanhusten raajat. Kalattomuus oli vuosien aikana iskostunut kyläläisten tajuntaan. Laituri oli päässyt huonoon kuntoon ja lammessa oli matala mutapohja, joten uimareitakin näkyi harvoin. Korviin kantautui ainoastaan moottoritien vaimea hurina.

Kämäräinen lillui selällään vedessä, katseli taivasta. Lampi tuntui viileältä, mutta helteinen keli lämmitti heti vedenpinnan yläpuolelle kohoavat varpaat.

Hukkuminen on syvää alataajuutta, Kämäräinen ajatteli.

Tai tinnitusta, lukkoa, joka syntyy korviin ajaessa mäkeä alas, rutistus, josta ei pääse vääntäytymään irti.

Jos taas ajatteli itsensä ampumista, oli pakko kuvitella luoti hidastettuna. Eikä mielikuvaa saanut pysäytettyä edes liipaisimen painallukseen. Sitä kuvitteli itsensä maahan makaamaan kuin typerän nuken.

Muistivihkon virkailija, pankin mies, palautui Kämäräisen tajuntaan. Pöydällä punainen teroitin, sisällä lyijyn jätteet. Miehen monotoninen ääni, keinotekoinen lämpö, se kävi hermoille. Hetken ajan Kämäräisen teki mieli nostaa kynä äijän kaulalle, käskeä pitämään jo turpansa kiinni.

Kotimatalla auton penkit kastuivat, kangas liimautui ihoa vasten, roskat tarrautuivat selkään. Kämäräinen työnsi cd-levyn auton soittimeen. Se oli jatsia, rummuissa Art Blakey.

Kämäräinen taputteli suurilla kämmenillään rytmiä rattia vasten, mutta iskut eivät tahtoneet millään mennä kohdilleen. Blakey oli aina joko edellä tai takana.

II

Lankuista ja roskista kasattu kokko kipusi kohti taivasta. Tuli tanssitti sen korkeuksiin lähettämiä hiukkasia. Tytti heitti makkarapaperit liekkien sekaan. Tuskallinen ääni. Muovi kutistui tulessa, rypistyi kuin ivallinen naamari.

Piha oli täynnä kokon lennättämää roskaa, kertakäyttölautasia, tyhjiä tupakka-askeja ja olutpulloja. Tytti näki kivetkin eri tavoin. Sotku sopi niille. Eivät ne kaivanneet näyttelytilojen valkoisia seiniä ympärilleen.

Tytti huomasi että Kämäräinen oli asetellut kuistille kolme kuivattua angervohopeatäplää. Ne olivat hänelle Juhannuksen perhosia. ”Ihan kiehuvat auringossa”, Kämäräinen sanoi, kertoi kuinka niitä liiteli takuulla nytkin jonkin rannalle kyhätyn kokon ympärillä. Tytti ei ymmärtänyt miksi Kämäräinen ei tyytynyt pelkästään neu-laamaan hyönteisiään. Mies oli niin kömpelö käsistään että siipisuomut irtosivat levitysvaiheessa. Perhosista tuli kuluneen ja nuhjuisen näköisiä.

Kasvikset olivat jääneet grilliin ja niiden pinta oli liiaksi tummunut. Hiili rasahteli hampaita vasten, mutta Tytti ei välittänyt. Hän kaatoi lisää viiniä lasiinsa ja otti pitkän

huikan, vilkaisi miestänsä, joka makasi tulikasan vierellä kipuristellen varpaitaan kuumuutta vasten. Se ryysti oluensa loppuun, heitti tölkin olan yli niin että kissa joutui väistämään.

Tytti näki valkoisesta harmaaksi taittuvan taivaan, tunsu alkoholin lämmön vatsan seudulla. Havainto tiheni upottavaksi, unohtavaksi, aivan kuten maalatessa. Kivet ja kankaat olivat muistinmenetyksen paikka, ajaton kammiio, jossa havainnosta leikattiin suurilla saksilla kaikki ylimääräinen pois.

Vielä lasillinen, Tytti päätti ja nosti pullon reisiensä väliin.

Punaisessa nesteessä lilluvat korkinpalaset toivat mieleen merelle haaksirikkoutuneet ihmiset. Kuvittelun veden kylmyys meni jäseniin tuulen tunkeutuessa neuleen ohuiden huokosten läpi. Se laittoi olkapäät värähtämään.

Tytti katsoi kauempana lännessä siintävien metsäisten vuorten ääriiivoja, ajatteli kuusten latvojen terävyyttä. Kolealla säällä ne muistuttivat sahaa. Kaukainen metsä junan tai linja-auton ikkunasta oli aina ollut Tytin mielestä julman näköinen.

Tuuli pudotti kertakäyttölautaset nurmikolle. Vilunväreet kulkivat jälleen Tytin vartalon läpi. ”Nyt mennään”, hän sanoi kuin yrittäisi karkottaa jotain, lasi kätensä Kämäräisen polvelle.

Metsän hämäryys hälveni sitä lähestyessä, mutta muutoin se näytti pahaenteiseltä kolealla säällä. Oli niin kuin tuulenpuuskat olisivat pysähtyneet sen tiheyteen, jossa vallitsi kumma pysähtyneisyys.

Kämäräinen katsoi edellä kulkevan Tytin selustaa, tunsu

alkoholin voimistamaa vierautta naista kohtaan.

En tunnista kasvoja, jos se nyt kääntyy, en tässä valossa.

He kävelivät harvaksi käyneen männyn luo, jonka oksille oli jäänyt roikkumaan sinistä narua, kenties kiikkua varten.

Tytti otti tukea Kämäräisen polvelta ja kipusi ylöspäin. Hän tarrasi ruumiillaan puunrunkoon ja hivutti itsensä kolmannelle oksalle saakka. Hame putosi Kämäräisen hartioille, joka rypisti sen nyrkkiinsä ja tiputti maahan.

Tytti levitti jalkansa, otti toisella kädellä tukea puunrungosta ja alkoi koskettaa itseään pyörein, nykivin liikein. Virtsa tarttui tuuleen, leijaili Kämäräistä kohti.

Maaperän kuivuneet lehdet rapisivat. Kokon monotoninen ääni kantautui metsänreunaan asti. Se oli kuin matalaa, taukoamatonta uloshengitystä. Epäinhimillistä.

*

Kämäräinen makasi kuistilla, piteli otsaansa. Kissan askeleet muuntuivat hänen korvissaan sietämättömiksi. Se rapisteli matonalusta kynsillään. Oli kai unohtanut sinne kätöksä.

Tytti katsoi Kämäräisen punottavia silmiä, muisti lapsuuden kotinsa kellarin suuaukon, joka johti alivuokralaisen asuntoon. Se oli karkea juoppo, yltyi puhumaan rivoja aina kun vanhemmat eivät olleet paikalla. Tytti muisti ukon rasvaisen tukan, miten se meni kiharalle takaa, ja se suu, mädät keltaiset hampaat, jotka välähtivät esille vitsiä kertoessa.

Tyttöä ihmetytti miksi ukko oli aina ilman paitaa. Verryttelyhousut roikkuivat niin että persvako vilkkui ja aina... Aina paidatta. Isän mielestä se oli hauska tyyppi, mutta kun se oli hauska niin hirvittävällä tavalla aivan kuin sen kasvojen liha olisi liikkunut turhan paljon. Kun se väenteli naamaansa juttujen mukana, tuntui kuin silmät olisivat pyrkineet ulos kuopistaan tarinan sekaan ja kun se suu oli sellainen keltainen ja rohtuneen punainen, avautui vuorotellen molemmille sivuille.

Tyttö käski tuoda itselleen kirjan nähdessään miehen kävelevän tupaa kohti ja Kämäräinen valitteli oloaan, puhui otsaa takovista moukareista, vatsanväännöstä. Hän raastoi eteisen arkkupakastimesta palan jäätä ja nosti otsalleen.

Tyttö ei välittänyt. Käskyt pitivät Kämäräisen hereillä, antoivat suunnan yksitoikkoiisiin päiviin. Tyttö kuuli jatkuvasti ohjeita päänsä sisällä. Ne olivat elintärkeitä, ohjasivat maalien ja kivien luokse, metsään ja takaisin kotiin. Kämäräiseltä tämä kyky puuttui. Joskus mies kulki sinne tänne aivan kuin ei olisi tiennyt lainkaan, mitä ympäristön kanssa tulisi tehdä.

Mikään ei ollut hyvä Kämäräiselle. Kaupungin ärsykkeet olivat liikaa. Kaikki aika meni niistä selviytymiseen. Nyt kun niitä ei maaseudulla ollut, Kämäräinen kulki ympäriinsä kuin tyhjiössä. Hän oli pudonnut kartan ulkopuolelle.

Tyttö muisti miehensä puheet heidän vierailtuaan Kämäräisen isän luona sairaalassa. Kämäräinen ei maininnut sanallakaan isäänsä. Hän puhui loputtomiin lääkkeiden metallisista työvälineistä, sairaalapetien lakanoista,

jotka olivat *maailman kovinta kangasta*. Kämäräisen mukaan ne oli suunniteltu yksinomaan kuolemaa varten.

*Sairaus on seisonutta ilmaa. Tyhjä siivouskomero. Sairau-
della on juuret niin kuin puulla. Minä ajattelen että ne
ovat vähän mädänneet mutteivät kokonaan. Minä ajat-
telen että ne kulkevat pikemminkin ilmassa kuin maata
pitkin, sillä minä olen nähnyt tämän kaiken sairaalassa
käydessäni. Jos ajatellaan kostea ja kerälle kierretty lakana.
Ajatellaan että se liikkuu itseksensä huoneesta toiseen. Tämä
on hyvin hidasta liikettä. Hyvin hidasta.*

Vihko josta tämä merkintä oli peräisin on hukassa, Kämäräinen tajusi hypistellessään tulitikkuaskia kädessään. Hän heitti sen ilmaan ja otti kopin. Voittajat tekivät niin, jotenkin sopimatonta.

Tupakan haju leijaili pian Tytin sieraimiin. Miehen silmät olivat puoliummessa. Huulet näyttivät kuivilta. Tuttuihin kasvoihin ilmestyi julmuus, ja päivä tuntui pitkältä.

*

Kämäräinen istui makuuhuoneessa vihkojen ja hyönteisten keskellä. Talon varjoisin huone, täynnä tavaraa, jolle ei ollut käyttöä; vanha tietokoneen näyttöpäätte, dvd- ja vhs-elokuvia, isältä saatuja valokuva-albumeita, arkullinen antikvariaattiin ja perinnönjakoon liittyviä papereita.

Kämäräinen siirsi perhoset ja kahdet eri kokoiset pinsetit syrjään. Hän katsoi tyytyväisenä tyhjää työpöytää ja ajatteli pinsettien ääntä, joka oli hänelle kirkas ja selkeä taajuus. Ne eivät olleet yhtään kömpelöt eivätkä väkivaltaiset. Miltei suloinen esine.

Aamulla Kämäräinen oli vielä jaksanut iloita sitä että alkoholin tuoma ruumiillinen tuska oli poissa, mutta pikku hiljaa raukea onni alkoi väistyä. Kämäräinen ajatteli konkurssin jälkeistä masennustaan juuri kokonaiskehollisena häiriönä. Kämäräisestä tuntui siltä että hänellä ei ollut tuolloin valtaa ruumiinsa ylitse. Se lojui sohvalla, sängyssä, pahimpina hetkinä pöydän alla.

Ruokakaupassa käynti oli sekin kuin unissakävelyä. Hän muisti kaupungin valojen epätodellisuuden, niiden inhottavan läpituokkuuden. Se oli kuin väkisin valaistu yö, jota eläimet eivät päässeet pakoon. Kaikkialla olisi pitänyt olla yö, mutta ne helvetin valot tunkivat tajuntaan joka suunnasta.

Kun Kämäräinen käveli konkurssin jälkeen entisen liiketilansa ohi, hän hymyili ivallisesti niin kuin hymyilisi vieraalle. Hän katsoi tyhjiä ikkunoita ja niihin teipattua vuokrailmoitusta. Hänen teki mieli repiä se irti ja asettaa tilalle jokin mieletön viesti. Hänen teki mieli kertoa ohikulkijoille, että häntä ei kertakaikkisesti kiinnostanut lainkaan, kuka tiloissa jatkaisi.

Nyt oli parempi, vaikka päivät menivätkin ohi. Niihin ei osannut tarttua. Sitä pystyi näkemään vain vilkutuksen tai pienen liikkeen horisontissa. Kämäräinen ajatteli käden puristusta, joka viime hetkellä peruuntuu. Toinen

osapuoli teki kepposen kuin koululainen, piilotti käden selän taa ja nauroi.

Vihkot Kämäräistä huolettivat. Niihin oli alkanut ilmestyä jälleen merkintöjä, joissa kaikki meni nurin. Sanat alkoivat kuljettaa kynää tiukassa lieassa.

Tunne pakosta. Että on pakko antaa sen kirjoittaa. Käden. Erilliseltä tuntuvan käden. Eikä se mitään hulluttelua ollut. Kädet nyt vain sattuivat olemaan vähän erillään torsosta aivan niin kuin jalatkin.

Vetää päästä käteen. Kovaa. Niin että veri pakkautuu.

Ihminen lumoutuu käsiensä liikkeistä niin kuin ne olisivat jonkun toisen. Miekka esimerkiksi. Erilaiset aseet. Erotiikka. Me katsomme käsiämme tyytyväisinä ja uneliaina. Kauniit kädet nostetaan pöydälle, niitä ihastellaan ja se uneliaisuus... Se on syntiä.

Ajattele. Ajattele lyijyn iskuja koko kehon täydeltä. Ja että yhdestä pienestä kynästä. Pienestä kynästä koko ruumiin täydeltä. Se on vähän niin kuin Kristuksen kanssa... Että se unohtuu kovin helposti... Se että Kristus saapuu terävän miekan kanssa.

Kämäräinen siirsi penaaalin ikkunalaudalle. Kynät tuijottivat häntä sen avonaisista sisuksista, siniset ja mustat kuulakärkikynät, pitkät ja lyhyet lyijyiset. Kämäräinen ei nähnyt teroitinta, mutta hän ajatteli sen sisällä kiemurtelevia suikaleita, kuinka ne siirtyivät syrjään kirjoituksen tieltä.

Tarvitaan ulkoilma, tupakka tai kaksi, Kämäräinen ajatteli, työnsi vihkon lukolliseen lipastoon.

Oli hyvä päivä polttaa. Savu erottui paksuina sinisinä kiehkuroina. Sen kuvioita ei ehtinyt tulkitsemaan. Ne katosivat hetkessä toisin kuin keuhkoihin sulloutuva lika.

Siellä se muhi, syöpä ja miljoonat muut sairaudet. Niitä oli niin paljon, ettei yhden eliniän aikana oppinut edes tietämään kaikkea sitä mikä ruumista uhkasi.

Kämäräinen muisti vierailut isänsä luona, sairaalan desinfiointiaineiden hajun, metalliset pinnat ja ikkunat. Kämäräinen oli enemmän kauhuissaan kuin isänsä, joka pyysi ainoastaan tuomaan mahdollisimman paljon luke-
mista.

Kämäräinen valikoi kirjat huolella, hän mietti niitä päiväkausia. Se oli suurin asia, mitä hän oli isäänsä varten tehnyt. Missähän ne nyt olivat, kaikki ne kaupan muovipusseissa sairaalaan kuljetetut romaanit. Kämäräinen ei suostunut aikoinaan ottamaan niitä mukaansa isän kuoleman jälkeen, sillä potilashuone oli liannut ne.

Hoitaja piteli yhtä käsissään kuin outoa muinaisjäännettä. ”Eikö tosiaan kelpaa takasin otettavaks?” se kysyi, heitti kirjan ikkunalaudalle. ”Jos näitä ei pian ala joku täällä lukemaan, nää menee roskiin.”

Kämäräinen kulki pihamaan läpi luikertelevan puulaattajuovan läpi, unohti isänsä niin kuin unohti jo sairaalassa. Unohtui esineisiin. Kämäräinen ei päässyt niiden ylitse. Hän jumittui sairaalan karheisiin verhoihin, läpi-
näkyviin kertakäyttömukeihin.

Minä olen aina unelmoinut siitä että olisi vähemmän muotoja, mutta kun minä näen tällaisia riittämiin autiotuneita tiloja, tuntuu siltä kuin yksittäiset esineet saisivat kohtuuttomasti painoarvoa. Sairaalassa minä sen tajusin. Katsoin lasista suolapurkkia isän yöpöydällä ja toivoin että se räjähtäisi niin että jäisi pelkät sirpaleet.

Kiikku narahti Kämäräisen takapuolen alla. Tuuli toi sateisten puiden hajun. ”Aiotko sä maalata vaikka on tällanen sää?” Kämäräinen kysyi niin että savu pujottautui sanojen lävitse.

Tytti tuijotti pressua, ei ollut varma aikeistaan. Mikäli sadekelit jatkuisivat, olisi ehkä parasta siirtyä ulkoverastoon ja kokeilla pitkästä aikaa kankaita.

Kämäräinen huvitti itseään kuvittelemalla, millä tavoin kylän väki reagoisi, jos he järjestäisivät julkisen näyttelyn Tytin kiville. Ei niissä omituisissa kaupalla käynneissä vielä mitään. Kämäräinenhän voisi itse tuoda perhosensa näyttille, pitää luentoja koulun tiloissa. Kissan voisi tappaa kylän liikenneympyrässä ikään kuin performanssina.

Todelliset sivulliset pysyivät kellariloukoissaan vaila tunnustusta, vaila kuulijoita, vaila katseita. Ei heidän ulkopuolisuuttaan päässeet juhlimaan muut kuin onnettomat sukulaiset. Täytyi kuvitella Kafkan kaltaiset tyyppit vaila julkaisuja, kertakaikkisen unohdettuna jossain syrjäisessä virastossa, jossa ei voinut avokonttorin vuoksi enää edes ummehtua omassa rauhassa.

Isä ei tiennyt mitä sivullisuus tarkoittaa, mutta se oli koko elämänsä ajan samassa loukussa kuin Kämäräinen.

Hänelläkään ei ollut välinettä. Loiste ihmisen ja välineen välillä – lopulta molemmista irrallista – sitä ja ainoastaan sitä oli nerous Kämäräiselle. Niin yksinkertaista se oli, Kämäräinen ajatteli, vilkaisi ladon seinään maalattua aurinkoa, tärpätissä lilluvia pensseleitä.

Isä oli aina ollut ”helvetin kova työmies”, kuten hänen ystävänsä sanoivat, mutta eläkkeellä työn lääkemäinen vaikutus lakkasi. Se oli isälle liikaa, etenkin kun äitikin meni kuolemaan ennen yhteisiä eläkevuosia.

Isälle se oli kuin petetty lupaus. Kaikki se työnteko, odotus ja tulevaisuutta kohti kurottava puhe laskettiin yhtäkkiä maan multiin. Valkoinen arkku oli Kämäräisen mielestä irvokkaan näköinen, mutta äiti oli tahtonut sellaisen. Tuntui omituiselta katsoa kuinka sen päälle asetellut kukat laskeutuivat pikku hiljaa pimeyteen ruumiin mukana.

Kun isä yltyi kyyneliin laskettuaan äidin alas, hän sanoi olevansa vihainen. Kysyttäessä kenelle hän oli suuttunut, isä vastasi kämmenet kasvoillaan: ”maailmalle”. Se oli ainoa kerta Kämäräisen eliniän aikana, jolloin isä yllätti hänet.

Muistotilaisuudessa sen täytyi tietenkin nauraa, kertoa juttuja, kehua sukulaisten uusia autoja. Isä muistuttaa konetta, Kämäräinen ajatteli makkarakeittoa syödessään. Ympärillä outoja naamoja, kummallista lämpöä josta ei saanut otetta, helpottunut, toimituksesta nälkiintynyt pappi.

*

Myöhemmin iltapäivästä Tytti vetäytyi ulkovarastoon ja otti pitkästä aikaa kankaat esille. Häntä pelotti ajatus maalaamisesta. Hän oli kiintynyt kivien materiaaliin, niiden vastukseen, raikkaaseen ulkoilmaan.

Ulkovaraston lahot portaat johtivat pimeälle vintille, joka oli tällä hetkellä tyhjillään. Kellertävät eristevillat oli jätetty tökerösti esille ja Tytistä tuntui, että ne olivat kostuneet. Tuli mieleen sateen kastelemat vaatteet tai kotieläimet.

Tytti puhalsi pölyt kankaiden yltä. Hän näki ulkovaraston seinälle entisiltä, kuka tietää kuinka kaukaisilta asukeilta jääneen ratsastussatulan, joka oli homeen ja hämähäkinseitin peitossa. Paikoin ruskea nahka pinnisti esiin yhä kiiltävänä, yhä käyttöesineen näköisenä.

Tytti kuvitteli mielessään keltaisen hevosen. Kantamuksista ja raskaudesta vapaa eläin, sinne tänne sokaisevaa valoa levittävä tamma. Sanasta vapaa. Tytti tahtoi olla koko loppuelämänsä ajan sanasta vapaa, kuin kasvi, jolla ei ole enää muuta kuin valon halu jäljellä.

Kun Kämäräinen ryhtyi jauhamaan juttujaan, Tyttillä oli tapana ajatella kivien viileyttä. Hän ajatteli kivien mykän viileyden sormenpäillä, niiden yhtäaikaan tasaisen ja röpelöisen pinnan. Kämäräinen puhui niin kuin innostuisi pikemminkin monologin kuin dialogin mahdollisuudesta, mutta Tytti oli yhtälailla kiinni omassa yksinpuhelussaan, joka ei sattunut sisältämään sanoja. Kämäräinen inhoaa mukamas puhetta, mutta yhä sillä on

ennen kaikkea juuri höpötyksen tarve jäljellä. Sopertelua. Aivan liikaa sopertelua, hän ajatteli lukiessaan Kämäräisen muistivihkoja.

Tytti kuvitteli maan tuhoutuneena seinien takana. Hän ajatteli mummonsa kuvauksia pommikoneiden äänistä. ”Ei niinkään ne jysähdykset vaan se ulina ennen iskua.” Hän ajatteli tyhjiä teitä. Oikeastaan ympäröivä maailma oli hänelle enää pelkkiä tyhjiä teitä. Hiekkateitä, soraiteitä, möykkyisiä, vanhalla asfaltilla päällystettyjä maanteitä, joilla autot kulkivat vain harvoin.

Tytti nosti kankaan puiselle kehikolle. Hän kallisti päätänsä tarkastellakseen paremmin hiilellä tehtyä luonnosta. Lattialta nousi öljyvärien haju. Valo hajottaa niiden kalvon kauniilla tavalla, Tytti ajatteli, tunnusteli kuivunutta maalia sormillaan.

Hän erotti Kämäräisen askeleet pihamaalla. Ne kuulostivat raskailta ja kumeilta niin kuin ne läpäisisivät ruohikon ja painuisivat kallioon saakka. Kun antikvari-aatin varastoksi suunnitellussa alakerrassa alettiin myydä pornoa, Tytti kuunteli aina minkälaisin askelin sinne mentiin.

Oli mukava kulkea työpäivän jälkeen kaupungin halki. Kesäisin Tytti osti torilta tuoreita yrttejä ja vihanneksia. Tuntui niin kuin niiden värit olisivat päässeet paremmin esille asfaltin keskellä.

Kun saapui kotiin, näki naapurin mummot pihakeinussa, jonka molemmin puolin kohosivat vanhat koivut. Mummot venyttivät virkkeitään ja hiljaisuuksiaan, pais-toivat kesäisin muurinpohjalettuja niin että mansikka-hillon tuoksu kantautui rapun eteen.

Käytävässä Tytti kuljetti sormean kaidetta pitkin, kunnes saapui viidenteen kerrokseen ja näki tuttuun oveen muutossa tulleet naarmut. Sisältä kuului kaiuttamista ulos syöksyviä sordiinon läpi soitetun trumpetin tuhahduksia.

Kämäräisen askeleet katosivat. Kankaan huokoisuus otti teroitettun hiilenpään vastaan ja muistot kaupungista haalenivat. Ne tuntuivat samantekevilta, kun katsoi riittävän kauan edessä siintävää valkoista kangasta.

*

Makuuhuonessa hohti jälleen pelkkä kohdevalo. Kämäräinen katseli kääpiöhopeatäplää suurennuslasin lävitse. Lentoaika vain muutamia päiviä käsivarren kärjessä tuhannen metrin korkeudessa. *Bolaria improba*, miten suloinen ja pienikokoinen hyönteinen.

Siivet kuin syysyössä kytevä hiillos.

Tytti piruili silloin tällöin Kämäräisen merkinnöille, ”pöyhkeämpää kuin viinikritiikki”, se sanoi, mutta Kämäräinen vain innostui herjoista, uhkasi kirjoittaa kokonaisen teoksen, joka koostuisi ainoastaan perhosia koskevista huomioista. Hän muisti katselleensa lapsena tuntikausia mummolan luontokirjoja. Se oli ennen kuin biologia ja maantieto murskasivat myyttisyyden. Yhtäkkiä piti pöntätä ulkoa Euroopan joet, pieniä kusinoroja huonosti printatulla koepaperilla. Metsäautotkaan eivät tuntuneet enää samalta.

Kämäräinen röhäisi kahvin hajuista tupakkalimaa kurkustaan, korjasi asentoa niin että työtuoli nitisi. Katse siirtyi perhosista nurin perin lojuvaan kuvaan, jossa he olivat Tytin kanssa antikvariaatin tiskin takana. Kämäräinen yritti muistaa Tytin kasvot sillä hetkellä, kun he ensi kertaa tapasivat.

Tytti käveli sekalaisten kirjalaatikoiden ja muuttopölyn keskellä kuin olisi viettänyt koko lapsuutensa kirjakaupassa. Hän piiloutui hyllyjen väliin ja ilmestyi yhtäkkiä kassan eteen vain kadotakseen taas, ja kun Kämäräinen yritti tulla kysymään tarvitseeko Tytti apua, hän oli jo ehtinyt poistua takaisin kadun ihmisvilinään.

Kämäräistä viehätti katsella, kuinka Tytti väisteli painavia kirjalaatikoita. Tämä vilkuili alaspäin paljaita nilkkojaan kohden, siirsi jalkapohjansa tyhjään tilaan hitaasti kuin tehtävää suorittaen. Kämäräisen teki mieli tehdä käytäville rata, jossa Tytti loputtomasti jatkaisi kulkuaan. Hän edelleen uneksui silloin tällöin labyrintistä, jossa Tytti käveli paljain varpain vailla ulospääsyä.

Kun he seuraavalla viikolla joivat kahvit kaupungin puutarhan yläpuolella sijaitsevalla grillillä, Tytti nimitti Kämäräistä runkkariksi. Kämäräinen tuijotti Tytin kahvikupin ympärille punoutuvia sormia, ristiin painautuneiden jalkojen pullistuvia reisiä ja kalpeita olkapäitä. Hän tuijotti vihreitä silmiä, jotka olivat viirut ja pistävät. Niissä oli saalistajan nopeus.

Kämäräinen kutsui myöhemmin Tytin luokseen, mutta tämä oli työskennellyt edeltävänä yönä niin intensiivisesti että nukahti heti teen juotuaan.

Televisiosta tuli vanha western. Kiväärien liikehdintä näytti kummalliselta ilman ääniä ja Tyttikin tuntui hetken aikaa vieraalta. *Nukkuvat aiheuttavat aina levottomuutta valveilla olevissa.*

Kun he aamulla heräsivät, televisio oli edelleen auki. Tytti häipyi nopeasti kahvin juotuaan, mutta kun hän seuraavana päivänä ilmestyi jälleen antikvariaatille ja käveli paljain jaloin muuttolaatikoiden keskellä, kaikki oli selkeää.

Ei ole enää paluuta, Kämäräinen kirjoitti vihkoonsa.

Se näytti jotenkin erilaiselta kuin aiemmin. Sairauden tai tapaturman tuntu. Niin kuin tarina joka on jo alussa ohi, mutta jota pitkitetään, venytetään käsistä ja jaloista niin että sille tulee kokonainen ruumis.

Kaupungissa kaikki jatkui mekaanisena ja vähän huolimattomana. Merkintöjen tarkoitus avautui jäljessä. Sitten sen vasta pystyi yhtäkkiä näkemään, kun kymmenen vuoden kuluttua luki kosteuden haalistamaa vihkoa.

Käsi uupui. Kun Kämäräinen kirjoitti merkinnän vihkoonsa nähtyään Tytin kirjalaatikoiden keskellä, hän koki olevansa kuolemanväsynyt. Virkkeen ympärillä oli kahvitahroja ja pyyhekumin levittämää sotkua niin kuin ne olisivat yrittäneet peittää jotakin.

Kämäräinen kaatoi kuvan nurin ja asetti päälle painavan kirjan. Hän avasi yhden vihkoista ja otti kynän käteensä.

Aukot täyttyvät haukotuksista. Tyhjät sivut tuovat mieleen unettoman unen, lukijan sohvalle, joka ei enää

kertakaikkiaan jaksaa lukea. Tällaiset habmot, tietynlainen liikkumattomuus tai hievahtamattomuus... Juuri paikallaan olija on pelottavin.

Kun isä kuoli, lääkärit antoivat ruumiin lojua edessäni. Minä ajattelin että on itsestään selvää että ne heti vievät sen pois, mutta he tahtoivat että minä ”näen hänet vielä hetken ajan”. Kasvot naamioituivat. Niistä tuli heti pelkkä maski. Hievahtamattomuus sisältää odotuksen tulevasta liikeradasta, mutta isän kuolinhuoneessa tällaista lohtua ei ollut. Käytävässä tuoksui ruoka ja minä kävelin sitä kohti niin kuin olisin kerrankin vajonnut syvään, rauhalliseen uneen.

*

Maalaaminen ei sujunut kankaiden kanssa ja ulkona valitsi harmaus. Lintujen sirtys ei kantautunut keittiöön kuten tavallisesti. Hiljaisuus pakotti jääkaapin hurinan esiin, koneiden monotonisuuden. Metsästyskausi oli alkanut ja Kämäräinen väitti kuulleensa etäistä koirien haukuntaa, mutta Tytti ei luottanut hänen sanaansa.

Kaupungin kasvoton ihmispuhe jonka sisällöstä ei saanut selvää viidenteen kerrokseen, sitä Tytti kaipasi tällaisina päivinä, Kämäräinen muisti. Tytti oli kertonut, että se oli todellista hiljaisuutta, maaseudun rauhasen sijaan pistävää, sirkkelimäistä taajuutta, joka jatkui ja jatkui niin kuin joku piinasi tahallaan.

Kämäräinen muisti kuinka hän oli kaupungissa kerännyt haavillaan yöperhosia läheisen bussiaseman valotaululta ja mainoskylteistä. Lämpimät kesäyöt, mainosvalojen terävä hohde ja perhoset. Ne liitelivät linja-autoaseman valaistulla kartalla, pyrähtivät välillä pusikon varjoon ja palasivat.

Jos ajoi pyörällä rantaa pitkin kotiin, näki siirtola-puutarhat ja hoitamattomat kedot, joita voimalinjat halkoivat. Kaukaisten hälytysajoneuvojen ääni keskeytyi hetkeksi, mutta jatkui taas pian punaisena vanana kaupungin laidalla.

Töistä kotiin tullessaan Kämäräinen katsoi Tytin asfaltilla eleettömästi liukuvaa hahmoa. Se ajaa koko ajan raskaimmalla vaihteella, hän ajatteli vilkuillessaan Tytin hitaasti polkimia painavia jalkoja, jotka näyttivät siltä niin kuin ne uiskentelisivat veden alla.

Tytti oli askarellut heidän ulko-oveensa muodottomaksi venyneen kranssin. Kämäräinen muisti rappukäytävän viileyden ja lastenrattaat rappujen alla. Hän muisti aamukahvin jättämän karvaan maun, joka palasi suuhun ensimmäisiä asiakkaita tervehtiessä.

Tytti maalasi kesäisin parvekkeella ja kun Kämäräinen katsoi ulos ikkunasta, hän näki Tytin kiharan tukan ja voimalaitoksen piipuista nousevan savun, joka sekoittui pilviin niin että se sai niiden liikkeet näyttämään nopeilta ja vaivattomilta.

Talvisin asunto oli kylmä ja pimeä. Kämäräinen laittoi kaikki valot päälle, keitti jatkuvasti vahvaa kahvia. Kun Tytti tuli kotiin, hän sulki heti osan kangaspäällysteisistä varjostinlamppuista joita he olivat keränneet kirpputoreilta

ja suukotti Kämäräistä nopeasti poskelle kuin pahoitellakseen. He kietoutuivat karheasta villasta tehdyn päiväpeiton alle ja vilkuilivat ikkunasta ohi kulkevia autoletkoja, pihamaalla leikkiviä lapsia, jotka näyttivät huvittavilta paksuissa toppatakeissaan.

Kämäräinen katsoi Tytin intiaaniaasuun puettua nukkea silmiin niin kuin haastaisi johonkin. Hän heitti työpöydällä pitkään pyörineen cd-levyn lattialle. Koteloon tuli halkeama.

Ihminen on naurettava, kun se muistelee. Tulee mieleen suusta roikkuva sylkivana, hilseilevä tukka, päänahan rapsutuksesta kuuluva ääni.

Tämä on minun kotini.

Minä menen tympeyden läpi niin kuin tulen.

Päivien ja öiden vastus on kuin vettä hukkuvalle, mutta minä aion mennä läpi.

Tässä on kyse kärsivällisyydestä.

Kristuksen miekkakin on pelkkä silmänräpäys, silmänkääntötempu, kaunis silmänkääntötempu, joka muuntaa kaiken edeltävän joksikin muuksi. Raskautettujen ajan.

Sillä todellinen aika on raskas niin kuin läpimärkä frakki, joka puetaan ylle joka päivä.

*Sillä todellinen aika
on raskautettujen,
ei rakastavien.*

*

Kämäräinen heräsi tuntikausien jälkeen Tytin ovelta kantautuvaan vihellykseen. ”Mikä kestää?” se kysyi heti vaikka Kämäräinen vasta pakotti silmiä auki. Verhojen raosta sisään tulviva valo teki kiusaa. Hikinen selkä oli tarttunut sohvannahkaan.

Kämäräinen nosti lattialle pudonneen muistivihkon, puhalsi pölyt sen yltä. Kissa hyppäsi alas sohvalta ja meni saunanoven eteen, johon oli levitetty sanomalehti, ruokaa ja vesikippo. Verestävä laikku sen kyljessä on laajentunut, Kämäräinen huomasi katsoessaan vettä litkivää kissaa. Muistui mieleen turkkiin levitetävän kortisonin kamala haju.

Kämäräisen farkkujen haaroissa oli reikä, joka vilahdi näkyviin, kun hän pujotti tupakka-askia repun sivutaskuun. Mukaan pakattu kenttäpullo huvitti Tyttiä, ja Kämäräinen näki vaimonsa toispuoleisen hymyn, alkoi tutkia olevinaan tuulensuuntaa nostamalla kostutetun etusormen ilmaan.

Tytti katsoi Kämäräisen suuria kämmeniä, kuvitteli pitkästä ajasta itsensä niiden syleilyssä, ajatteli miehen jäärapäisyyttä, joka näkyi jännittyneissä hartioissa, kurtis-

tuneissa kulmissa. Jokin siinä viehätti edelleen, mutta oli vaikea saada sanoja suusta ulos.

He kulkivat pellonlaitaa pitkin. Helle oli kuivattanut mullan saven kaltaiseksi. Entisiltä asukkailta oli jäänyt vasara keskelle peltoa ja Kämäräinen yritti aina tavoittaa sen pientä valossa hehkuvaa päätä, mutta nyt se jäi huomaamatta. Sade oli painanut sen syvemmälle pellon uomiin.

Tytin varpaat olivat lian ja ruohikon peitossa. Kämäräisen lenkkitosujen nauhat olivat rispaantuneet niin että jäljellä olivat enää pienet narunpätkät. Niihin oli väännetty tiukat umpisolmut.

Jäljessä unisena kulkeva Kämäräinen ihmetteli, kuinka Tytti oli saanut maalitahran mekonrievunsa selukseen. Naisen niska näytti oranssilta. Sääriin oli ilmestynyt lisää ruhjeita.

Tässä se viimeksikin tuli, Kämäräinen tajusi.

Pellonlaita, lähestyvä metsä ja Tytin selkä. Vierauden tunne niin kuin pankissa. Punainen teroitin ja lyijyn jätteet sen sisällä. Kiharalla, toisiinsa kietoutuneina. Lyijy pahempi kuin veitsi.

Kun he saapuivat hakkuuaukiolle, Tytti pyysi Kämäräistä ojentamaan kenttäpullon. Tämä laski repun jalkojensa juureen, ojensi veden vaimolle ja niin tunne pikku hiljaa katosi. Pankissa Kämäräinen näki yhtäkkiä takanaan avautuvat ihmisjonot, tuuletusaukot, numerotaulut ja vesiautomaatin. Nyt ympäröivä metsä tarkentui Kämäräisen silmissä vastaavalla tavalla kuin vääristä asetuksista palautetun kameran läpi. Hän näki jälleen muutakin kuin Tytin selustan, ruskettuneen niskan ja säärien ruhjeet.

Korkeat kuuset reunustivat aukion laitoja. Oli kuin olisi astunut piiriin, jota vartioivat kumarat hahmot. Pilkotut, suuriin läjiin kuivumaan kasatut oksat toivat mieleen takuttuneen tukan.

Puiden varjot ulottuivat pitkälle. Ne irtaantuivat erillisiksi. Kuka tahansa vähänkin asiaa tutkinut tietää, että varjo on aina erillinen omistajastaan, Kämäräinen tuumi, nosti repusta kaksi pientä luumua, jotka aseteltiin erilleen puidenkannoille.

Tytti riisui mekonrievun yltään ja pujotti nahkaisen hupun päähän. Kädet sidottiin paksulla narulla selän taa.

Epätasainen maaperä horjutti askelia. Hengitys hupun sisältä kantautui etäälle. Aivan kuin pää olisi työnnetty kitaran kaikukoppaan, Kämäräinen ajatteli, paineli jalan alla katkeilevia risuja kengänkärjellään.

Tytti tunsi ensimmäisen puunkannon varpaillaan ja käänsi selkensä sitä kohti. Hän aukaisi jalkansa, levitti pakaroitaan ja yritti saada hedelmän niiden puristukseen.

Luumu putosi maahan. Siitä kuului vaimea ääni. Kangasmytty, vaatekasa joka putoaa parketille, Tytti ajatteli, yritti kurottaa hedelmää varpaillaan, mutta Kämäräinen tyrkkäsi hänet kauemmas ja niin metsän rashedukset kaikkosivat jälleen ympäriltä. Kuusenneulaset pistelivät jalkapohjia, mutta jalat tottuivat niiden karkeuteen. Kämmenet löysivät tarvittavan voiman, katse muuntui kymmeneksi eri suuntaan tähyäväksi pupilliksi sormenpäihin.

Tytti otti aikansa, kiersi rauhallisin askelin koko aukion. Kun toinen hedelmistä tavoitti sitä kohti kurottavat varpaat, Tytti laskeutui hitaasti kantoa kohti ja asetti

sormensa leveäksi räpyläksi selän taa. Tytti työnsi luumun pakaroidensa väliin silkalla voimalla. Hän laskeutui vatsalleen maahan ja odotti.

Iskujen pehmentämä hedelmä alkoi erittää nestettään pakaroiden väliin. Tytti tunsu Kämäräisen viileän kämmenen selällään, jäykän elimen joka työntyi sisään, kuuset jotka taipuivat ylle. Niiden liike oli tuulessa hulmuavien verhojen liikettä.

”Kaikki puut katsoo, kaikki puut”, Tytti sai sanotuksi huppunsa sisältä.

III

Siinä se luki selkein pölkkykirjaimin. Keittiön kuivauskaappiin teipattu kalenteri kääntyi elokuuhun. Sitä ei olisi millään tahtonut luopua kesästä vielä. Valo oli hyvä, ylenmääräinen.

Vielä sitä riittäisi ainakin syyskuuhun asti, Tytti hoki itselleen kävellessään pihamaalle. Hän otti eteisen pakastimesta jäätelön ja heitti muovit Kämäräisen likavedestä täyttyneeseen tuhkakuppiin. Suolakurkkuja. Tuossa on joskus ollut suolakurkkuja, Tytti ajatteli ikään kuin se olisi jonkinlainen ihme.

Piti hyödyntää auringon sammuva uhma ja siirtää se kiville. Piti ottaa aurinkoa niskavilloista ja läväistä se kankaalle kuin saaliseläin. Piti olla virkeänä ja valmiina juuri tämän kaltaisina päivinä, jolloin työskentely oli mahdollista.

Syksy toisi pian yönsä metsään, mikä ilahdutti Tyttiä. Pimeys tuli siirtää aurinkoon, tehdä osaksi sitä. Aurin-gossa oli niin paljon mustaa, joskus sitä oli enemmän kuin keltaista ja oranssia. Siksi Tytti maalasi silloin tällöin

aurinkonsa pimeäksi ja pieneksi palloksi, josta ei sinkoutunut yhtäkään sädettä.

Pyrkimys oli aina sama. Kohti valoa jota yksikään esine ei ollut vielä kesyttänyt. Ei taloja tai naisia, ei peltoja tai kenkiä, hedelmäasetelmia. Kesytetty aurinko, karkuun juostu aurinko, suojin ja aseina lamaanutettu aurinko, se ei Tyttiä innostanut.

Jäljelle jäi pihatien halki pakoon rientävä tulipallo. Siitä tarttui kiville ja kankaille ainoastaan pieni osanen. Sitä se oli, auringon edessä tuli murtua. Se oli vastus, jonka kanssa tappio tuntui siedettävältä. Maalaaminen oli häviämään opettelua.

Tytti ajatteli pitkään maalaavansa maailmaa vastaan. Se oli räkäklimppi, joka muhi hakien kohdettaan. Ei vastus ollut täysin kiviin ja kankaisiin siirtynyt, mutta Tytti oli oppinut unohtamaan itsensä töitä tehdessään.

Nimiä, nimiä, nimiä. Lisää nimiä. Joillekin kirjaihmisille tulee suoranainen nimennälkä. He eivät myönnä sitä, mutta he ilahtuvat tutuista kirjaimista kuin pienet lapset.

Oleellisin oli jossain muualla, poissa sanoista, joita toisteltiin kuin kalliita automerkkejä.

Täytyi unohtaa oma nimi, miehen nimi, maatilan nimi, kunnan ja kaupungin nimi. Keveys oli anonymiteettiä, naisen ja auringon liitto, jossa molemmat katosivat työn tieltä.

Olla sanasta vapaa.

Mikä suunnaton levon tuntu.

Tytti sutaisi pensselillä pienen pisteen otsan keskelle

ja ryhtyi hommiin. Kiviä peittävä pressu tuntui kuumalta sormia vasten, ja vielä oli valoakin jäljellä, polttavaa valoa. Se täytti koko pihapiirin, hallitsi maitaan.

*

Kämäräinen hipaisi sormenpäällään keittiön pöydälle aseteltua sanomalehtikasaa niin että päällimmäiset tipuivat lattialle. Otsikon alla oli verkoin ja suojavärein maastoutunut panssarivaunu. Sen luukusta pilkotti kypäräinen mies.

Käytävän päästä kuului ompelukoneen hakkaava ääni. Tytti paikkasi jotakin vaatteistaan, kiroili jatkuvasti tökeröä jälkeä.

Kämäräinen aisti ukkosen tunnun, mutta kun hän katsoi ulos, taivas oli tyynen ja valjun näköinen. Jos illemmalla sataisi taas, voisi mennä ulos kastumaan, ja jos yöllä tuulisi edes hieman, sänky ei ehkä tarraisi sillä tavoin kiinni niin kuin se edeltävänä yönä tarrasi.

Kesäyöt olivat tehneet nukkumisen vaikeaksi. Kämäräinen puristi oikean käden sormet nyrkkiin, pinnisteli muistaakseen mitä hänen täytyi tuoda kaupasta. Univaje änkesi ajatusten väliin. Hakkelusta. Ajatukset tekivät toisistaan hakkelusta.

Kämäräinen meni makuuhuoneeseen, ryhtyi kirjoittamaan avonaiseen vihkoon.

Minä ajattelen puunsilppua paljaiden varpaiden alla. Minä ajattelen ikävimmät oksat ja ikävimmät risut. Jotkut lähimetsän puista ovat käyriä ja melkein teräviä. Juuri tämä yhdistelmä on minulle hyvin vaikea, sillä vääntyneisyys on aina ääntä. Hidas mutta piinaava taa-juus. Hyvin hidas.

Puut inhoavat minua, hyljeksyvät. Kyse on pienistä eleis-tä, mutta minä aistin ne kyllä. Juuri pienet eleet, pienet seikat tulee huomioida erityisen tarkasti ja tehdä niistä vakavia johtopäätöksiä.

Unessa olen lukittuna pieneen tilaan, johon kasvaa kuus-ta. Tyhjä keittokomero, seinillä typerännäköisiä tauluja, irvokkaita lasten tekemiä töherryksiä. Kuuset ovat epä-luonnollisen vihreitä, ne ovat yrittäneet naamioitua, mut-ta minä tunnistan ne kyllä. Ne ovat nuo lähialueen kuuset, jotka siihen komeroon kasvavat.

Kämäräinen sulki makuuhuoneen verhot. Kaihtimet pu-toavat liian nopeasti, hän tuskaili. *Ne tippuvat alas kuin rakennukset.*

Oli olemassa ihmisiä, jotka olivat kotonaan maailmasa ja Kämäräinen tunsii olevansa heille kateellinen. Oli olemassa ihmisiä, jotka kulkivat suurissakin rakennuksis-sa ikään kuin he eivät lyhyistyisi pilareiden ja kattora-kennelmien alle. Kämäräistä epäilytti sana luonnollisuus, mutta juuri sitä näihin ihmisiin sovellettiin ja tavallaan syystäkin, sillä luonnollisuuden, tietynlaisen keveyden illuusio... *Se on maaginen tapahtuma.*

Kämäräinen penkoi lipaston laatikoita, siirsi raskaat valokuva-albumit pois tieltä. Siellä se oli kaikkein alimmaisimpana niin kuin se häpeilisi itseään. Kämäräinen avasi vuosisadan alusta olevan nahkakantisen perintöraamatun, luki ties kuinka monetta kertaa kuvauksen Leviatanista.

Kuka voi riisua siltä päällysvaateen, kuka tunkeutua sen kaksinkertaisten puristimien väliin? Kuka on avannut sen kasvojen kaksoisoven? Sen hammasten ympärillä on kauhu. Sen ylpeytenä ovat uurteiset selkäkilvet, kiinnitettyt lujalla sinetillä. Ne käyvät tarkoin toinen toiseensa, niin ettei ilma välitse pääse. Sen aivastus on kuin valon välähdys. Sen silmät ovat kuin aamuruskon silmäripset. Sen kidadista lähtee tulisoihjuja, sinkoilee säkeniä. Sen sieraimista käy savu niin kuin kihisevästä kattilasta ja kaislatulesta. Sen puhallus polttaa kuin tuliset hiilet ja sen suusta lähtee liekki. Sen pahruraiset lihat ovat kiinteät, ovat kuin valetut, järkkymättömät. Sen sydän on valettu kovaksi kuin kivi, kovaksi valettu kuin alempi jaubinkivi. Kun se nousee, peljästyvät sankarit, kaubusta he tyrmistyvät. Jos sen kimppuun käydään miekoin, ei miekka kestä, ei keihäs, ei heittoase eikä panssari. Sille on rauta kuin oljenkorsi, vaskei kuin lahopuu. Ei aja sitä pakoon jousen poika, akanoiksi muuttuvat sille linkokivet. Kuin oljenkorsi on sille nuija. Keihästen ryskeelle se nauraa. Sen vatsapuolella on teräviä piikit, se kyntää mutaa leveästi kuin puimaäes. Se panee syvyyden kiehumaan kuin padan, tekee meren voidelattilan kaltaiseksi. Sen jäljessä polku loistaa, syvyydellä on kuin hopeahapset. Ei ole maan päällä sen vertaista. Se

on luotu pelottomaksi. Se katsoo ylen kaikkea, mikä korkeata on; se on kaikkien ylväitten eläinten kuningas.

Pelottomaksi luotu. Silmät kuin aamuruskolla. ”Tässä on sulle Jumala”, Tytti sanoi aikoinaan kuin ohimennen kukkia kastellessaan ja jatkoi: ”Et kai sä tosiaan luullut, että pääset sen kanssa yhtä helpolla kuin jonkun pikku Kristus-raukan?”

Kämäräinen yritti puhua miekasta, Johanneksen evan- geliumista, mutta Tytti vain nauroi. ”Raukka se on silti, miekankin kanssa pelkkä raukka”, *vaikka eihän siinä olekaan teräseestä kyse, vaan ajasta. Kyse on ajasta, joka vääntyy sijoiltaan.*

Konkurssin aikaan Kämäräinen vieraili usein paikallisella kirkolla. Hän ajatteli lämmöllä rakennuksen jylhää julkisivua ja kirkko olikin rauhoittavampi ulkoa päin katsottunua. Sisällä piti tuijottaa krusifiksia ja alttaria. Hänellä oli tapana jäädä kirkon puutarhaan ja katsella rakennusta eri ilmansuunnista.

Kaupunki avautui kauniisti kukkulalta, jonka päälle kirkko oli rakennettu. Kämäräinen koki suurta voiman tunnetta katsoessaan alas talojen kattoja kohti. Oli kuin olisi nähnyt pienoismallin tutusta alueesta, puhtaan idean.

Kämäräinen muisti tuijottaneensa kellotornia niin kuin olisi odottanut sen sanovan jotakin. Hän näki jäätelökioskien markiisit ja ravintoloiden laajat terassit, laskeutui niitä kohti uneliaasti niin että oli kompastua jyrkissä rappusissa.

Kämäräinen yritti pitää kirkon mielessään läpi päivän aina keskiyöhön saakka. Lakanat menivät solmulle ja

kostuivat hiestä, mutta kun aamu valkenisi, Kämäräinen olisi portailta kiskomassa raskasta puuveoa auki.

Tähän mielikuvaan uni tarrautui, hellitti otteensa ja päästi Kämäräisen luokseen.

*

Kämäräinen ajoi kiemurtelevien hiekkateiden läpi kirkon pihaan. Hän pysäköi ruumisauton viereen ja ajatteli että jos Tytti olisi mukana, sitä huvittaisi. Hän haki läheiseltä huoltoasemalta kahvin, jonka kuumuus kävi sormille pahvin lävitse, kulki etäälle bensaletkuista polttaakseen tupakan, mutta haju seurasi häntä tien varteen asti.

Kämäräinen katsoi hetken aikaa tuhrittua liikennekylttiä, heitti seisoneen kahvin roskakoriin. Hän avasi kirkon puukaiverruksin koristellun oven ja astui eteisen viileyteen. Tummanharmaat penkkirivit johtivat seurakunnan ylle kohoavan saarnatuolin luo, jonka oikealla puolella roikkui veistosta muistuttava alttaritaulu. Jeesus riippui ristillä. Näytti siltä kuin kädet eivät koskettaisi puuta.

Raamatut oli kasattu taaimmaisille penkkiriveille, taululle oli jäänyt virsien numeroita. Valo tulvi sisään etelään päin avautuvista korkeista ikkunoista. Kämäräinen katseli lasin läpi paljaita koivurivistöjä, outoja keinotekoisia istutuksia. Venäjän vallan aikaan rakennusta käytettiin hevostallina. Lanta haisi, oli pelkkä katos.

Kämäräinen vilkuili kirkkourkujen suuntaan. Hän pel-

käsi pienenä poikana niiden kaikuisaa ääntä. Kanttori soitti korkealla ylätasanteella, hänen kasvonsa tuskin näkyivät.

Kämäräinen kuvitteli soittajan pitkään kaapuun pu-keutuneena kummajaisena, mutta nyt hän ei voinut kuin ihailla urkujen taivasta kohti kohoavia metallisia pillejä. Niiden läpi kulki ääniaallot, jotka olivat välttämättömiä, jotta hautajaissaattue saatiin ylitettyä. Yhtäkkiä jokaisesta ilmansuunnasta kaikuva musiikki, yhtäkkiset kyyneleet.

Seinien viileä ja röpelöinen pinta tuntui miellyttävältä kättä vasten, mutta ei niitä noin vain muutettu hengeksi. Kristuksen kanssa piti aina aloittaa alusta.

Kämäräistä kiinnosti Jeesuksen lantiovaate. Se oli yhtäaikaista puhdas ja likainen. Parhaat krusifiksit sisälsivät aina tämän elementin; oli kuin Kristuksen liattu ruumis sisältäisi suurimman mahdollisen puhtauden.

Ainoastaan kerran oli hän ollut Kristuksena. Se oli kemian luokka ja opettaja oli poissa. Luokan pelle varasti liikuntasalista hikisiltä nivusilta lemuavaa hamppunarua ja heitti sen Kämäräisen kaulaan. Katosta roikkuvat pistorasiat kolahtelivat päätä vasten, opetuslapset tuijottivat kulmiensa alta, yksikään ei uskaltanut tulla väliin.

Kämäräinen lamaantui kuin teurastettava taisteltuaan aikansa. Ei ollut mukava kurittaa passiivista Kristusta, ja siihen piina loppui, nautinnon lopahdukseen.

Kämäräistä rangaistiin siitä että hän oli puolustanut sairaspedissä makaavaa oppilasta. Ei Kämäräisessä ollut voimaa tukea sitä raukkaa. ”Vitun urpot”, hän sanoi, siinä kaikki.

Kun Kämäräinen vuosia myöhemmin näki luokan pellen makaavan maassa vartijan pitäessä häntä otteessaan, vierellä avattu pahvilaatikko jonka sisälmyksiin oli survottu satojen eurojen edestä elektroniikkaa, hän ei tuntenut mitään.

”Mä tapan sut kuhan pääsen ylös”, pelle uhosi vartijalle. Kiemurtelevista, lattiaa vasten säpsähtelevistä jaloista kuului yllättävän kova ääni. Ne kietoutuivat toisiinsa niin että se alkoi näyttää rakastavaisten kohtaaukselta.

Vartija asetti pellen kädet selän taakse ja painoi ruumiin lattiaa vasten. Hissistä kuului epäsoviva kilkahdus, kun se laskeutui yhä uudelleen lattialla painivien hahmojen eteen. Vartijan ote oli tiukka. Ei siitä helpolla tappaamaan päässyt.

*

Tytti näki Kämäräisen auton jo kaukaa. Pöly kerääntyi pilveksi sen ympärille. Mokoma kirkkoihiiri. Mitä tuollaisista jäi edes jäljelle; kulttuurista pöyhistelyä, sekavat moraalinjämät ja epämääräinen kauneus. Eivät ne enää edes uskaltaneet uskoa.

Kämäräinen ylsi ainoastaan Kristukseen saakka. Kuka tahansa pystyi siihen. Kaikki tahtoivat omia tuon resukan itselleen. Kristusta vedetään kuin koiraa narun perässä sinne tänne, Tytti ajatteli, sekoitti maalia paletti-veitsellä.

Kämäräinen parkkeerasi auton, sytytti tupakan ja ryhtyi puhumaan irvistellen: ”Kyllä sun täytyy joskus tulla mukaan. Se alttaritaulu on aivan ku veistos. Kömpelö. Sä tykkäisit siitä.”

Huono työasento kävi Tytin selkään. Puheet menivät ohi korvien. Hän kyyristyi hetkeksi ja istahti nurmelle. Kämäräisen kädet kulkivat hiuksia pitkin niskalle ja sieltä paidan alle, ulos työntyville lapaluille.

He kävelivät pihan poikki keittiöön. Kämäräisen paidanhelma tiputti yhden työpöydällä lojuvista kirjekuorista lattialle. Hän tunsi paperin pölyn sitä nostaessaan, muisti antikvariaatin ja postiin viedyt kirjat. Kämäräistä kiinnosti nämä kasvottomiksi jäävät asiakkaat. Hän tunsi uteliaisuutta heitä kohtaan. Kämäräinen kuvitteli heidät kaikki jostain syystä selin ikään kuin tästä joukosta muodostuisi teloitettavan ihmisrykelmän kaltainen letka.

Ampiainen surisi jälleen keittiön haalistuneiden kukkaverhojen takana. Se keskeytti hetkeksi äänensä ja aloitti taas. Kämäräistä ei häirinnyt niinkään itse surina, mutta kun se jyskytti itseään ikkunaa vasten *niin kuin sillä olisi pienet kengät jalassa.*

Jos olisi vielä vähemmän... Jos olisi vielä vähemmän muotoja. Minulla on aina ollut suunnaton rauhan tarve ja silti juuri tämä rauha on minua piinannut. Sitä yrittää luoda sellaiset olosuhteet... Sellaiset olosuhteet, ettei tapahtuisi mitään ikävää. Kun minä aikoinaan löysin antikvariaatin varastosta vuosikymmeniä vanhan kuminauhan, käyttämättömän näköinen, minusta oli hämmästyttävää että se heti katkesi kämmenelläni. Siinä oli opetuksen tun-

tua, mutta juuri oppiminen on aina ollut minulle mahdoton tehtävä. Minä näytin tuota katkennutta kuminauhaa vaimolleni ja hän hymyili, ymmärsi heti. Hän on nopea. Hyvin nopea.

Kahvi porisi pannun pohjalle. Keittimestä lähti Kämäräisen mielestä vastenmielinen taajuus, jollaista siinä ei ostaessa ollut. Koneetkin sairastuvat. Niistä alkaa kummuta kärsimyksen ääniä, mutta me emme kiinnitä niihin huomiota. Me käytämme koko ajan sairastuneita koneita, Kämäräinen ajatteli, laski paketillisen keksejä pöydälle.

Tytti nosti suklaalehden huulilleen, pyyhki sormille sulavan ruskean mekonriepuun siroasti niin kuin se olisi täysin etiketin mukaista. Röyhkeyttä minä rakastan, Tyttin röyhkeyttä, jossa ei ole mitään sikamaista tai törkeää. Tyttin röyhkeys on aateliston röyhkeyttä.

Piinaava, Tyttin hiljainen, kiduttava olemus. Se toi Kämäräisen mieleen alkamaisillaan olevan hymyn, joka piiloutuu viime hetkellä. Tytti oli usein hymyilemisillään. Suupielet taipuivat vähän ja Kämäräinen odotti, mutta lopulta ne palasivat uomiinsa ja silmiin palasi tietynlainen armottomuus niin kuin niillä ei olisi kohdetta jota katsoa.

Kämäräinen tunsi sähköuunin hohkavan kuumuuden selällään. Hän levitti oliiviöljyä perunoille ja porkkanoille, ripotteli rosmariinia ja työnsi pellin uunin sisuksiin. Tytti sanoi leivinpaperin olevan huonosti, että se sytty vielä tuleen, mutta Kämäräinen ei välittänyt. Hän avasi ikkunan ja kuuli sen taas. Suomenpystykorva. Tuo on ajokoiran haukuntaa, hän tiesi, muttei rohjennut enää mainita asiasta.

Tuulenvire heilautti Tytin hiusten kuivuneita latvoja. Ampiainen lensi ulos avatusta ikkunasta. Se liiteli takapihalle jääneen olutpullon suuaukolle ja kurkisti sisään. Metsän tuntumaan jääneen pelastusliivin oranssi oli haa­listunut. Kämäräinen katsoi sen rinnoksilta roikkuvaa pilliä, ajatteli terävää vihellystä, joka kaikuksi vastakkai­selle rannalle.

Tuo on ajokoiran ääni. Vain pystykorvat haukkuvat tuolla tavoin. Nyt Kämäräisen teki jo mieli sanoa se ää­neen, mutta suu tuntui kuivalta niin kuin se ei olisi tar­koitettu puhumiseen.

Hän katsahti pöydästä nousevan Tytin perään, ajatteli hetken kirjan selkämystä, tajusi, ettei ehtisi keksiä sanot­taavaa ennen oven sulkeutumista.

*

Tytin työskentely alkoi sujua paremmin iltaa kohden. Tukka oli jälleen kuin takiaispallo. Nopeat silmät kii­luivat ulkorakennuksen puolihämärässä, jonka lautojen välistä valo siivilöityi sisään.

Räsymatot riippuivat takaseinällä. Pensselit olivat hu­jan hajan ja maalit, mutta kankaat lepäsivät siististi puisil­la telineillään. Oli kuin Tytin kosketus olisi aina muutoin ollut vähän karkea, vähän hajamielinen, mutta lähestyessä kankaita se tarkentui siristävien silmien mukana.

Ei siunausta ilman kirousta, kuten Kämäräisellä oli tapana sanoa. Mikäli kirous ei lainkaan tunkeutunut siu-

nauksen rinnalle, Kämäräistä epäilytti siunauksen voima. Ei siinä auttanut muuta kuin tasapainotella.

Tytti oli kuullut nämä ajatukset lukuisia kertoja. Se kai riitti Kämäräisen mielestä taideteoriaksi. Turhan romanttinen totta kai. Intensiteetti löytyi kuitenkin ainoastaan uskonnollisen sanaston kautta. Mikäli aikoi kuvata voimaa, käsitteissä tuli soida jokin mikä ylitti ne. Siitähän se Tytti puhui aikoinaan pellonlaitaa kulkiessaan. Maan ihmeellinen multa pakotti ihmisen hakemaan sanoja. Kun äännteitä toisteltiin, kerrottiin tarinoita ja luotiin mytologiaa, maan multa tunki koko ajan sanojen sisälle, pursuili ulos kirjaimista.

Kirous kumpusi paitsi pään sisältä, myös aineksesta, joka mullan tavoin taisteli itsenäisyydestään. Tätä Kämäräinen ei ymmärtänyt, koska ei ollut koskaan maalannut. Voiman tuntu niin kuin joku työntäisi seinää vasten ja yrittäisi kukistaa.

Parhaissa töissä aurinko nielaisi maalit sisäänsä, Tytti ajatteli katsoessaan ladon seinälle ripustettuja kankaita. Kun saisi ne aina uppoamaan tuolla tavoin pyörryttävästi. Kun saisi jokaiseen vielä vähän lisää kierroksia. Kun saisi jokaiseen tuon liikkeen, joka ei pysähdy, liikkeen, joka jatkaa kulkuaan kehysten ulkopuolelle, sinkoilee sinne tänne, kimpoilee seinistä ja lattioista takaisin maalaukseen ja lopulta ovesta ulos.

”Samannäköisiä ne ovat kaikki, alakoululaisen tuherruksia”, Kämäräisen isä totesi aikoinaan näyttelyssä käytyään. Se oli paikallinen kahvila. Taulut roikkuivat niin matalalla ja olivat niin lähellä pöytiä että ne kiikkuivat asiakkaiden takkeja vasten.

Dementiaa sairastanut mummo antoi ainoan mieleen jäävän palautteen. Se ei suostunut juomaan kahviaan Tyttin taulun alla. ”Viekää tuo pois minun silmistäni”, se sihisi kassaneidille tietämättä että Tytti seisoi hänen takanaan. Sen täytyi olla ainoa, joka antautui katsomaan töitä. Muut vähät välittivät, hölisivät tuttaviansa kanssa, työnsivät leivosta suuhunsa.

Näyttelyä ei mainittu edes paikallislehdessä eikä siitä mitään seurannut. Työt vietiin paikan päälle pakkasella ja tuotiin takaisin keväällä. Kämäräinen pudotti töitä noustaessaan yhden tauluista. Tytti katsoi irronneita kehyksiä loskaisen lumen keskellä, näki taksien kellertävät valot ja päätti jättää ne siihen.

Seuraavana kesänä antikvariaatti taipui lopullisesti velkoihinsa. Kirjoihin ja kankaisiin upotettu työ katosi taivaan tuuliin, siitä ei jäänyt minkäänlaista jälkeä, mutta tili oli yhtäkkiä perinnön myötä täpötäynnä. Kämäräinen katseli kartasta omistamiaan maita, muttei osannut laskea niiden arvoa. Tytti maalasi parvekkeella, kuuli maanmittauslaitokselta saapuneen virkailijan kärsivällisen äänen, kahvikuppien kilinän.

Räsymattojen pölyisiä hiljaisuus rauhoitti ladon. Tytti katseli maalauksiaan, alakoululaisen tuherruksia, näki mielessään Kämäräisen isän luihut kasvot.

Sinne meni ukon eläkerahat.

*

Kämäräinen katseli makuuhuoneen ikkunasta, kuinka Tytti käveli innostuneena kiviensä ympärillä. Pressu oli heitetty kauas töiden tieltä ja se meinasi tarttua tuuleen. Tytti katseli sen vihreää pintaa, tuulta, joka tarttui sen reunoihin. Tytti antoi puuskan riepotella pressua. Hän katseli sen lentoa, otti kiinni, asetti maahan ja antoi taas nousta ilmaan.

Kosteudesta kihartuva tukka herätti Kämäräisessä halun päästä pehkon sisään. Ruumiin lämpö jonka Kämäräinen tunsu etäisyydenkin päästä kutsui luokseen, mutta kivien ja kankaiden kylmyys kävi väliin.

Kämäräinen nosti jalkansa puiselle rahille. Hän otti ikkunalaudalta posliininorsun katkenneen jalan ja pyöriteli sitä kämmenellään. Sininen muistivihko lepäsi avattuna työpöydällä. Kämäräisen mielestä oli rauhoittavaa katsella sitä kauempaa, niin kaukaa että sanat alkoivat muistuttaa toisiinsa tarttuneita liaaneja tai tiheitä oksastoja. Hän oli kaikkein ylpein selatessaan vihkon nopeasti läpi niin että se muistutti juuri metsikköä.

Kämäräinen nosti kynän lipastosta, alkoi sutata harmaata ympyrää vihkon etusivulle.

Sairaus on seinien väliin jäävää ei-kenenkään maata, betonia, jota ei kykene koskettamaan.

Sairaus on aina futurissa. Se miten sairaus kulkee sisäelimistä pubeeseen.

Sairauden jaksot. Usko tai sen puute.

Toivosta luopuminen tuntuu hyvältä. Se on vähän niin kuin lapsena kun päästi ilmapallon kädestään ja katsoi kuinka se kohosi torin ylle. Ei niinkään tuo näky vaan se nopea liike. Päästää irti. Me emme turhaan käske toisiamme päästämään irti, hellittämään. ”Sinä tulet vielä huomaamaan, että kaikkein auvoisinta on hellittäminen”, isä sanoi minulle viimeisien tuntien aikana.

Vaikeuden tunne, sitä Kämäräinen ajoi takaa. Hän muisti kuulleensa jostain että kun Elviksellä oli vaikeaa, hänellä oli tapana puhua kuolleena syntyneelle veljelleen, Jesselle. Keskustelut käytiin yöllä ja Jesse siirtyi uniin. Siellä veljekset ovat molemmat lavalla identtissä, valkoisissa haalareissa. Elvikselle ajatus siitä että hän olisi taistellut veljensä kanssa kohdussa Jacobin ja Esaun tavoin ei ollut mahdoton. Hänen iso musta turvamiehensä sanoi, että Elviksellä oli kyky ajatella suuresti. Hänellä oli kyky ajatella yhtäaikaa vaatimattomasti ja suurellisesti niin kuin suurellisuus olisi yksi vaatimattomuuden muodoista.

Kämäräinen kuvitteli Elviksen Memphisin yössä. Hän ajatteli Elviksen tummuneita silmänalusia, vatsaa, joka alakulossa paisuu. Ne olivat viattomat silmät, puhtaasti ulkopuolelle avautuvat. Sellaisilla vaurioituu kaikkein pahiten.

Elvis ymmärsi että tuli katsoa unen ohi unta saadaksesen, mutta helppoa se ei ollut. Peiton ehti niellä yön aikana ja se meni rullalle vatsalaukkuun. Tuli kylmä.

Kämäräinen avasi vihkon, kirjoitti nopeasti.

Unella on levälleen avatut silmät, ne pysyvät auki kuin pakotettuna.

Unella on ikävä viitta yllä. Siitä kuuluu hirvittävän kova ääni. Se raastaa lattiaa niin kuin se kovasti yrittäisi jonnekin, mutta ei se ole minnekään menossa.

Tuskastuttavinta juuri päämäärättömyys. Kädet. Me katsoimme niitä kuin ne tottelisivat koko ajan vähän jäljessä.

Ja kun unella ei ole edes kasvoja. Tästä minä olen varma. On pää muttei kasvoja.

Hän piiloutuu aina huppuun. Uni on viime kädessä raukkamainen.

Päivänvalossa minä ajattelin, että tämä on koomista. Hyvin koomista.

Päivänvalossa.

Päivänvalossa.

*

Illalla Kämäräisen mielen valtasivat äänelliskuvalliset pakkoajatukset. Hän kuuli toistuvasti teräksen vääntymisen äänen. Hän näki mielessään tehdasalueiden laajat

pihat, silmänkantamattomiin puu- ja metallijätettä. Hän näki pankkivirkailijan ja terävän kynän. Hän näki puunaisen teroittimen ja lyijyn suikaleet sen sisällä. Hän näki hitaan liikkeen niin kuin jokin hahmoton ja varjoinen olio uiskentelisi tai sukeltelisi.

Sängyn vierellä oli kaksi paria sukkia. Matto oli täynnään rytistettyä ruutupaperia. Osa vihkoista oli saksittu riekaleiksi, mutta tietyt virkkeet jäivät eloon niin kuin ne ponnistaisivat esiin raunioiden keskeltä.

*Aina ristiä kohti, hirveä kiireen tuntu.
Yhtä sähellystä syntiinlankeamuksesta Judakseen saakka.*

*Kavallus
maistuu suussa.*

*Tarvittiin paha kaveri.
Oltiin paha kaveria vailla.*

*Valo hautautuu kämmeniin
joihin kasvaa karvaa.
Surullisinta kuolla kylpyhuoneseen. Hämärään puistoon
kun roskakori täyttyy
ja pulauttaa itsensä ulos.*

*Hiekkaa
lapsen suussa.*

Kaikki minun kasvooni kääntyvät sinua vastaan.

*Pintaan ajautuu suojeltuja eläimiä
kun toinen odottaa sinua.*

Pieniä terälehtiä jotka nuukahtavat.

Käärmeet mahtuvat kulkemaan selkäpuolta pitkin.

*

Muistot ja vihkot kiertyivät jälleen sängyssä kiemurtelevan Kämäräisen ympärille kuin syksystä vihastuneet ampiaiset. Unet kaatuivat niiden painon alle.

Hän katsoi avonaisen ikkunan suuntaan ja odotti tuulenvirettä, mutta verhot pysyivät liikahtamattomina. Valkoinen pistorasia lattianrajassa erottui hämärässäkin. Kirjakasa sen vierellä näytti vieraalta niin kuin se olisi jonkun toisen.

Kämäräinen potkaisu peiton lattialle. Hän katsoi vaimoaan ja se alkoi heti, sama tarina niin kuin niin usein aikaisemminkin. Se oli heidän toinen kesänsä. Tytti ja Kämäräinen istuivat rannalla aurinkovarjon alla. Mopopojat vilkuilivat visiiriensä takaa mustaa tikkaria pyörittelevää Tyttiä. Kämäräinen muisti erityisesti pojista pulleimman. Se ei arastellut lainkaan, tuijotti röyhkeästi rintoja, sylki säännöllisin väliajoin kuumalle asfaltille. Juuri asfaltin Kämäräinen muisti erityisen hyvin, tuoreen ja tumman asfaltin, joka tuntui melkein upottavalta, *taikinaiselta.*

Kun pojat päristelivät mopoillaan takaisin rannalle, Tytti sai idean.

He kävelivät lämpimän hiekan läpi pukukoppien luo ja katsoivat, mihin niistä pullea poika suunnisti ja valitsivat pojasta seuraavan. Se oli pieni vaaleansininen hökkeli, alaosassa pään mentävä aukko.

Pukukopissa ei ollut kattoa. Kämäräinen muisti neliömäiseksi rajautuvan taivaan ja ajatteli sen olevan rauhoittava, *häkitetty*.

Tytti pudotti bikinit nilkkoihinsa ja alkoi työntää syljen liukastamaa tikkaria peräaukkoonsa. Hiekka rapisi jalkojen alla niin kuin se olisi kuivempaa, jotenkin käytäntymää ja kuluneempaa kuin muualla.

Musta pallo katosi näkyvistä. Ainoastaan valkoinen tikku sojotti esiin Tytin levittäessä pakaroitaan.

Kämäräinen kuiskasi pojalle, kertoi mikä häntä odotti. Poika oli kauhuissaan, muttei voinut vastustaa. Hän työnsi rymistellen poskensa hiekkaa vasten ja kurkisti. Kämäräinen muisti että poika laskeutui oikeastaan hyvin hitaasti. Ainoastaan äänet olivat kohtuuttomat.

Tikkari putosi maahan, halkesi kahteen osaan.

Tytti ja Kämäräinen juoksivat pyöriensä selkään ja katosivat.

Pojan kasvot piinasivat. Kämäräinen katseli nukkuvan vaimon huulia, yritti rauhoittua. Ne avautuivat vähän hengittäessä. Talvella pakkanen viivoitti ne, mutta nyt niissä oli kosteus.

Hän nukkuu niin kuin jänis koivet auki vatsallaan.

Miten hän nukkuukin noin rauhallisesti.

Minä olen aina ollut kateellinen toisten ihmisten unelle. Minä olen aina katsonut nukkuvaa ihmistä niin kuin se olisi raivostuttava ja omahyväinen. Tekisi mieli tyrkätä sellainen tyytyväinen maiskutus pois. Tekisi mieli tyrkätä.

Vaimon yöpaita tuoksui pistävältä. Kun hän hamusi sitä sormenpäällään, Tytti alkoi ynistä niin kuin painajainen voimistuisi ja Kämäräinen irrotti otteensa.

Jos voisi maata tässä niin kuin rakastetun kanssa maataan. Jos voisi asettua selälleen niin kuin ihmiset asettuivat. Jos voisi katsella hetken kattoa ja nukahtaa.

Kaikkein yksinkertaisimpien epäonnistumisten katkeruus. Se on aivan eri tavalla lannistavaa. Kun isä yritti juoda kahvia viimeisinä päivinään, käsien tärinä heitti nesteen rinnuksille niin kuin ne olisivat riivatut. Katapultti. Minä ajattelin katapulttia, ja tuolloinkin minulla oli kiire pois. Tarve rauhaan.

Nukkuvan vaimon huulet. Avautuivat vähän hengittäessä. Kun saisi rauhan nukkuvan vaimon huulista. Kun saisi rauhan tuosta pienestä hienhajuisesta yöpaidasta.

Tytti ottaisi itselleen toisen miehen, mikäli he asuisivat vielä kaupungissa. Ainoa mikä sitä esti oli kiire. Ensin konkurssi hoidettavana, sitten muutto. Nyt maalipurkit kaatuvan yrityksen tilalla. Ei siinä ehtinyt muuta miettimään, ja kun täkäläiset olivat aivan eri maata, sellaisia, joihin kaupunkilainen ihastuu ainoastaan elokuvissa. Elukoita.

Rakkaus pakotti kasvot irvistykseseen. Kämäräinen ajatteli Tytin silmiä, joissa oli julmuus ja hellyys yhtäaikaaisesti. Hän ajatteli vaimonsa herkkyyttä, joka oli ennen kaikkea hermostollista; pakkoliikkeitä, nyrkkien puristumista.

Päivä päivältä vähemmän toisen vuoksi.

*

Talo alkoi näyttää sotkuiselta. Lattiaa peittävät leivänmurut ja roskat tuntuivat ikävältä paljaita jalkoja vasten. Jääkaapin haju kantautui tupaan ja makuuhuoneeseen. Se oli sekoitus hapanta, kuivuneita yrttejä ja vanhentunutta kalaa.

Naapurin lapsi nukkui pihalla kärryssään. Äiti kävi välillä katsomassa kankaisen kopan sisään ja asetteli peiton paremmin. Hän heijasi pari kertaa vaunun renkaita soralla ja meni takaisin puutarhaan, josta nousi grillin tumma savu.

Hirveä ääni, Kämäräinen tuskaili raastaessaan jalkojaan rutistettujen papereiden yllä. Hän meni keittiöön ja sulki makuuhuoneen oven tiukasti kiinni perässään.

Väärillä paikoilla olevat esineet ovat enemmän ymmällään. Ne dramatisoivat ja poseeraavat, ryhtyvät pateettiseksi. Aivan kuin ne eivät ymmärtäisi omia toimenkuviaan.

Kämäräinen näki mielessään heidän kotinsa siivottomuutta arvostelleen siskonsa kasvot, jotka toivat aina mieleen varhaisen joulun. He olivat saaneet rattikelkan

yhteiseksi lahjaksi. Sisko ruikutti ja ruikutti. Hetihän sitä täytyi päästä kokeilemaan. Kämäräistä jännitti, mutta oli pakko lähteä mukaan, yksin kun ei saanut siihen aikaan enää ulos mennä.

Sisko suoriutui hyppyreistä ja metsäreiteistä hyvin, jäi odottamaan rinteän alle. Hän asetti kätensä puuskaan ja puhalteli pakkasen huurustamaa ilmaa huultensa lävitse niin kuin polttaisi tupakkaa.

Kämäräinen raahasi kelkan ylös, asetti sen alleen ja kiihdytti vauhtia juoksuaskelin. Kaikki meni hyvin siihen saakka, kunnes hän erehtyi katsomaan siskoaan. Kämäräinen ohjautui penkkaa päin kuin riivattu, ei äkinäisesti, vaan suorastaan sääliittäväällä hitaudella.

Kelkka osui lopulta puunrunkoon. Sisko väitti että kelkka ei ohjautunut tapaturman jälkeen enää kuten kuuluu, vaikka ei Kämäräinen itse huomannut siinä mitään eroa. Hän kulki siskon jäljessä kotia kohti, tuijotti katuväiloja vasten poukkoilevaa lumipyryä, sen mielettömyyttä.

Oli murheellista epäonnistua lahjatavaran kanssa. Ystävyyksissä tuli uusia tilaisuuksia, leikit voitiin aloittaa alusta, mutta petetyn lelun katse säilyi murhaavana.

Kämäräinen kuuli sisarensa äänen, hiljaisen tuhahduksen ja sitä seuraavan naurun. Olo alkoi olla levoton. Ruumis tuntui samalta kuin aikoinaan rattiin nukahtaessa. Kuu uutti itsensä Kämäräisen pupilliin ja pelasti. Kuski heräsi unestaan pimeiden peltojen avaruuteen.

Mutta tämä ei ollut heräämistä. Tässä oli kyse vajoumisesta. Hukkuminen on syvää alataajuutta, tinnitusta, Kämäräinen ajatteli, muisti kuinka elokuvien loppuvaiheilla saatettiin käyttää tehostetta, jossa miljöön äänimai-

sema häipyi niin että jäi pelkkä sydämensyke tai korkea, pistävä taajuus.

Kämäräinen vilkasi ympärilleen, mutta esineet eivät antaneet tukea. Minkä takia yksi pinnatuoleista oli viety keittiöstä käytävään? Minkä takia kattila oli lankapuhelimen vierellä?

Kämäräinen nouti esineet takaisin pöydän äärelle, mutta ympäriltä löytyi heti kymmeniä muita, jotka olivat nekin väärillä paikoilla. Hän ryhtyi siirtelemään tavaroita, mutta kädet kävivät niin nopeasti että ne tippuivat yksitellen maahan.

Pöydälle kasaantuneet astiat kolahtivat yhdellä huitaisulla lattialle Kämäräisen marssiessa pihalle kattilankansi kädessä. Minulla pitäisi olla kynä, missä minun kynäni on, Kämäräinen kirosi, haroi povitaskuaan.

Unettomuus huojutti näkökenttää, mutta jäseniin ilmestyi erikoinen voiman tunne. *Joskus me katsomme käsiämme niin kuin ne todella kykenisivät johonkin.*

Kämäräinen potkaisu avatut maalipurkit nurmikolle. Hän kaatoi osan tekeillä olevien kivien päälle niin että ruohikko värjäytyi punaisella, valeli väriä rinnoksilleen.

Tytti yritti rauhoittaa miestänsä, tarttui tätä kädestä, mutta Kämäräinen kiemurteli irti, otti yhden purkeista mukaan. Hän meni ladon luo ja heitti sen sisällön maalausta kohti.

”Vittuun sun aurinko”, Kämäräinen mutisi rintakehä punaisen maalin peitossa.

Tytti lukitsi itsensä perunakellariin. Siellä oli kesäisin-kin viileää ja pilkkopimeää. Pienelle pöydälle oli levitelty kynttilöitä, mutta missään ei näkynyt tikkuja.

Huoneessa haiskahti kosteus. Likaiset nurkat erottuivat selkeämmin kuin aiemmin. Tytin mieleen palautui Kämäräisen kertomus rotasta perunakellarin suuaukolla. Ei se ollut ”eläinkunnan kamalin katse”, vaikka Kämäräinen niin väitti; juuri tämän vuoksi Tytti koki yhtäkkistä lämpöä miestään kohtaan.

Tytti ei pelännyt henkensä puolesta. Kämäräinen häntä huoletti. Miehellä oli vuosia sitten raivokohtauksia, mutta tällaisiksi ne eivät koskaan äityneet. Huutaa se kylä osasi, heitteli joskus huonekaluja. Kun se kerran yltyi oikein pahalle tuulelle, se ryhtyi viskomaan tikkoja olohuoneen ikkunaan. Ensimmäinen ei tehnyt säröä, mutta toinen, kovemmalla voimalla viskattu, lensi läpi. Kun työmies viikkoa myöhemmin saapui korjaamaan ikkunaa, Kämäräinen mutisi jotain tilhestä, joka oli kännipäissään lentänyt lasia kohti.

Kämäräinen oli alkanut kirjoittaa yhä enemmän merkintöjä vihkoihinsa. Joskus se kysyi Tytiltä jotain ja saatuaan vastauksen ei sanonut mitään, ryhtyi vain suhimaan kynällä lujaa vauhtia.

Kun Tytillä oli aikoinaan ihastus antikvariaatilla vierailleeseen mieheen, Kämäräisen tapa käsitellä asiaa vihkonsa kanssa sai Tytin raivon valtaan. Se kyseli näennäisen asiallisia kysymyksiä mieheen liittyen ja saatuaan vastauksen alkoi hymyillä, kirjoitti nopeita virkkeitä sotkuisella kaunokirjoituksella.

Kun Tytti kerran ennätti vilkaista tekstiä Kämäräisen vieraillessa sairaalalla, siellä oli merkintöjä sokkokiitäjistä, keveydestä, raskaudesta.

Lyhytikäisyys ja keveys (ei käytä ravintoa lainkaan). Uros valoonhakeutuja.

Jokainen todellinen taistelu käydään keveyden ja raskauden välillä (huom. väkivaltaiset siirtymätilat), mutta vaa-ka on kadoksissa. Yhä kevyemmät esineet yhä raskaampia.

Lopulta Tyttiä ei jätetty lainkaan yksin antikvariaatille. Kämäräinen teki paperityönsä takatilassa ja kun oveen asennettu kello soi, hän ryntäsi katsomaan kuka sisään-tulija oli.

Syyllisyys painoi rintakehää lyttyyn. Se ei tullut yhtäkkiä, oli sitä aiemminkin, mutta nyt sitä ei päässyt pakoon, ei voinut karata pihalle kivien luo.

Tytti näki kynttilänjalan kellarin oviaukolla, tunsi kuinka anonymiteetti vaihtui raskaimpaan mahdolliseen nimeen.

Rakastetun nimeen.

*

Maalaistalojen seinille oli usein kehystetty kuva, joka oli otettu helikopterista. Siinä näkyi talo ja pihapiiri. Entiset asukkaat olivat teettäneet sellaisen ja Tytti oli tahtonut sen säilyttää. Mikäli metsää olisi kuvattu siltä etäisyydeltä, ei olisi näkynyt muuta kuin puiden latvoja.

Kun tuli reilusti lähemmäs, näki Kämäräisen juoksemassa kuusten keskellä, ja jos tultiin vielä vähän likemälle, pystyi haistamaan kuumaksi yltyneen hengityksen ja näkemään suurentuneet pupillit. Työntyessä rintakehästä läpi näki sydämen, joka sykki rasituksesta. Sitten pelkkää verta, soluja.

Kämäräinen olisi tahtonut irtaantua ruumiistaan. Hän ajatteli että juoksemalla riittävän nopeasti se onnistuisi. Hän oli pakannut reppuun paksua narua, mutta tiesi ettei kykenisi itseään hirttämään. Miten vaivalloiselta se tuntuikaan, sopivan puun etsiminen, narun asettelu oksalle ja sitten kaulalle. Kämäräinen olisi tahtonut tappaa itsensä kuten kodinkoneet suljettiin, näpäyttämällä oikeaa nappia.

Metsä tiheni ympärillä, askeleet hidastuivat, horisontti alkoi heittelehtiä silmissä. Se puuroutui kuusten ja vuorten muodostamaksi oksennukseksi. Kämäräinen alkoi laahustaa, kompastui lopulta epähuomiossaan sammaleiselle maalle.

Taivas ei ollut millänsäkään. Se oli vetelä ja harmaa, pidätteli sadettaan kuin salaisuutta tai palkkiota.

Metsä aukeni edessä ja takana, saartoi uupuneita raajoja julmalla välinpitämättömyydellä. Ohuimmat kauempana siintävistä koivuista olivat taipuneet käyriksi edeltävän talven lumien alla.

Eivät nämä ole minun maitani, vaikka minä nämä paperilla omistan. Ei metsä välitä minusta. Kuinka minä olen voinut olla niin lapsellinen että olen salaa sillä tavoin ajatellut. Se on typerin ajatus viimeisen viiden vuoden aikana, Kämäräinen kirosi ja sulki silmänsä.

Jäljelle jäi pelkkä melu, jolle hän antautui. Kämäräinen antoi kuvien tulla ja mennä, luovutti äänelle vallan. Se oli niin kuin aikoinaan paikallista oopperaa katsoessa. Hetken hän keskittyi, mutta jo pian musiikki velloi sinne tänne vääristyneenä niin ettei siitä saanut otetta. Kämäräinen katsoi yläparvien suuntaan, muisteli että elokuvien oopperakatsojilla oli pienet kiikarit. Hän tuijotti ihmisiä, yritti saada jonkinlaisen reaktion, mutta kukaan ei katsonut takaisin.

Sammal ei tuntunut lainkaan pehmeältä, sillä oli oma kuiva karheutensa, joka tarttui parransänkeä kasvavaan poskeen. Kämäräinen ajatteli suota kauempana. Kun hän kerran kompastui oksaan yrittäessään pysyä Ty-

tin tahdissa, soinen sammal oli poskella kuin pesusieni. Eri tavalla äidillinen.

Kämäräinen huitaisi pään alusta. Jokin pisteli nis-
kaa. Mitä lähemmäs uni tuli, sitä pehmeämmäksi vies-
tit muuttuivat. Niistä alkoi puuttua terävyyttä. Ne olivat
enää harhoja ennen unta ja uni vei aina pois. Piti vain
olla hieman kärsivällisyyttä.

*

Tytti käveli pihamaan läpi. Se tuntui tyhjemmältä kuin
aiemmin. Maali oli ehtinyt kuivua ladon seinään ja nur-
mikkoon, mutta viha kyti siinä edelleen. Se valui ohuina
punaisina vanoina nurmikolle, värjäsi kissan astiat.

Naapuriin oli siinä määrin matkaa, että he eivät tien-
neet mitään välikohtauksesta. Turusten mies nosti grillin
kantta, vilkaisi lihoja ja meni takaisin sisälle. Lapsi nuk-
kui yhä ulkona, mutta pää jäi vaunun katoksen ja siitä
roikkuvien helisevien lelujen piiloon.

Tytti tiesi miehensä juosseen metsään ja sinne hän
myös itse suunnisti. Askeleet olivat ripeitä, mutta niissä
ei ollut Kämäräisen hätää. Poliisit ja palomiehet kävelivät
takuulla sillä tavoin. He siirsivät raskautensa varusteisiin,
painaviin takkeihin ja varrellisiin kenkiin. Siinä oli Tyt-
nin mielestä jotain lohdullista.

Pariskunnan yhdessä talloma metsäpolku kiemurte-
li aikansa, vaihtui sitten tuttuun hakkuuaukioon. Kuin

tapon jäljiltä, Tytti ajatteli. Puut makasivat siisteinä riveinä. Niiden kädet oli leikattu moottorisahalla pois, vihreys kadonnut. Kivetkin menettivät olemuksensa puiden poistuessa. Aivan kuin ne olisi ripoteltu sinne tänne miten sattuu. Eivät ne olleet tottuneet olemaan lähimpänä taivasta.

Tytti muisti kuinka heillä oli tapana serkkunsa kanssa kääntää mummolan suuria kiviä, katsoa niiden alle, jolloin pimeyteen tottuneet tuhatjalkaiset vipelsivät näkyviin. Mikäli maalaaminen ei aiheuttanut samanlaista tutkimattoman raottamista, se oli turhaa, Tytti tiesi, näki sulkeutuvan kuusimetsän edessään.

Tämä oli se osa metsästä, joka kulkeutui Kämäräisen painajaisiin. Oksat ja risut olivat pahantahtoisia. Ne kävivät käsiin ja jalkoihin, kiertyivät ympärille, löivät korville heti, jos niille antoi siihen tilaisuuden. Unessa metsä kutistui pieneksi, ”kuin hapeton komero täynnä kuusta”, Kämäräinen sanoi.

Tytti erotti maata vasten nuokkuvan hahmon kaukaa. Siinä se lojui metsän keskellä flanellipaidassaan. Kämäräisen etutaskussa säilyttämä tulitikkuaski oli valahtanut maahan. Leukapielellä oli sylkeä. Tytti kuuli raskaaksi käyneen hengityksen ja päätteli, ettei miehellä ollut hengenhätää. Herättää sitä ei tohtinut.

Tyttiä sääliitti. Kämäräinen oli juossut, ajatellut pakenevansa, muttei päässyt juuri pihapiiriä pidemmälle. Hirtonaru oli syvällä repun pohjalla. Piti ihan sirsittää silmiään köyden nähdäkseen, mutta kyllä se siellä kiemuralla oli ja odotti.

V

Kämäräinen oli vetäytynyt makuuhuoneeseen tarkastelemaan kuivattuja perhosia. Maassa oli lunta, mutta se sulaisi pois. Talvi joutuisi yrittämään uudestaan kuten edeltävänäkin vuonna.

Kissa laiskistui heti routaa nähdessään, hakeutui leivinuunin lämpöön. Sen liikeradat kutistuivat ja sen maha paisui. Siitä tuli jälleen kaupunkilaiskissa. Tytti oli tunnustellut aamulla tuoretta lunta käsillään ja miettinyt, tuntuiko se samalta heidän lemmikkinsä tassuilla. Ensin siinä oli pistävä kylmyys, mutta jo pian se muuttui polttavaksi.

Tytti meni keittiöön ja nosti kahvipaketin kasvojaan vasten, hengitti syvään sen hajua. Hän huuhteli mukinsa, näki Kämäräisen suuren kupin ja siitä irronneen korvan, mietti hetken ja huuhteli senkin.

Tytti vei kahvin Kämäräisen työpöydälle, kosketti miehen jäykkiä hartioita. Hän kuljetti sormeaan Kämäräisen niskalla, nosti maahan pudonneen kynän pöydälle ja meni ulos.

Tytti maalasi yhä intensiivisesti. Kun hän teki töitä, kaikki pyyhkiytyi pois, Kämäräisen kärsimys, typerä maatila, kaikki. Täytyi pitää kädet liikkeessä, ja sitä hän hänen miehensäkin sanoi.

Tytti huomasi muutoksen Kämäräisen silmissä. Kun Kämäräinen oli kirjoittanut pitkän päivän, hänen katseensa näytti tyhjältä, kuolleen miehen tuijotukselta. Se oli puhdasta katsetta, ulospäin vääntyneisyyttä, jota sisäpuoli ei enää värjännyt tai kiusannut.

Siellä se oli tutulla paikallaan, sulatti lumen hiljalleen, poltti ja pakotti ruohikon näkyviin.

Toinen valoista oli sekin ennallaan, kellertävä loimotus makuuhuoneen työpöydän takana.

Siniset muistivihkot ja teroitettut kynät tuijottivat Kämäräistä. Ikkunasta heijastui kivien edessä kädet lanteilla seisova Tytti. Musta mekonriepu ruskean neuleen alla, tiukat kasvot kuin naamio, johon aurinko heitti päivän viimeisen varjon.